

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาเรื่อง การน้อมนำแนวปฏิบัติตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการดำเนินชีวิตของประชาชนตำบลคลองขาม อำเภอขามเฒ่า จังหวัดกาฬสินธุ์ ผู้ศึกษาได้นำแนวคิดทฤษฎี และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมาใช้ในการศึกษา ดังนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
2. ทฤษฎีใหม่ : เศรษฐกิจพอเพียง
3. พฤติกรรม
4. การยอมรับการเปลี่ยนแปลง
5. ความรู้ความเข้าใจ
6. การรับรู้
7. ข้อมูลประชาชนตำบลคลองขามที่ศึกษา
8. บริบทตำบลคลองขาม
9. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

1. ความหมายของเศรษฐกิจพอเพียง มีดังนี้
พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้ทรงมีพระราชดำรัสเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียงไว้ ดังนี้
“เศรษฐกิจพอเพียงเป็นเสมือนรากฐานของชีวิต รากฐานของแผ่นดิน เปรียบเสมือนเสาเข็มที่ถูกตอกรองรับบ้านเรือนตัวอาคารไว้นั่นเอง สิ่งก่อสร้างจะมั่นคงได้ก็อยู่ที่เสาเข็ม แต่คนส่วนมากมองไม่เห็นเสาเข็มและลืมเสาเข็มเสียด้วยซ้ำไป” (สุเมธ ตันติเวชกุล. 2549 : 112)

“คนอื่นจะว่าอย่างไรก็ช่างเขา จะว่าเมืองไทยว่าล้ำสมัย ว่าเมืองไทยเซซ ว่าเมืองไทยไม่มีสิ่งที่ดีทันสมัย แต่เราอยู่อย่างพอมีพอกิน และขอให้ทุกคนมีความปรารถนาที่จะให้เมืองไทยพอกอยู่พอกิน มีความสงบช่วยกันรักษาส่วนรวมให้อยู่ดีกินดีพอสมควร ขออย่าพอกควรพอกอยู่พอกินมีความสงบ ไม่ให้คนอื่นมาแย่งคุณสมบัตินี้จากเราไปได้” (สมพร เทพสิทธา. 2549 : 23)

“การจะเป็นเสือนั้นมันไม่สำคัญ ก็สำคัญอยู่ที่เราพอกอยู่พอกินและมีเศรษฐกิจการเป็นอยู่แบบพอมีพอกิน แบบพอมีพอกินหมายความว่าอุ้มชูตัวเองให้พอกเพียงกับตนเอง”

(สมพร เทพสิทธิ์า. 2549 : 24)

“คนเรากล้าพอในความต้องการมันก็มีความโลภน้อย เมื่อมีความโลภน้อยก็เบียดเบียนคนอื่นน้อย ถ้ามีความคิดอันนี้มีความคิดว่าอะไรต้องพอเพียง หมายความว่าพอประมาณ ซื่อตรงไม่โลภมาก คนเราก็ออยู่เป็นสุข” (สมพร เทพสิทธิ์า. 2549 : 24-25)

พลเอกเปรม ติณสูลานนท์ กล่าวว่าเศรษฐกิจพอเพียงมีหลัก 3 ประการ คือ การรู้จักประมาณ การมีเหตุผล และการมีภูมิคุ้มกันความเสี่ยง โดยหลัก 3 ประการนี้ไม่ได้นำไปใช้เฉพาะเรื่องเศรษฐกิจเท่านั้น เรื่องการศึกษา เรื่องวัฒนธรรม ก็นำไปใช้ได้ (สมพร เทพสิทธิ์า. 2549 : 34-35)

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ได้ให้คำอธิบายของเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริไว้ว่า เศรษฐกิจพอเพียงเป็นปรัชญาชี้ถึงแนวทางการดำรงอยู่และปฏิบัติตนของประชาชนในทุกระดับ ตั้งแต่ระดับครอบครัวระดับชุมชนจนถึงระดับรัฐ ทั้งในการพัฒนาและบริหารประเทศให้ดำเนินไปในทางสายกลาง โดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจเพื่อให้ก้าวทันต่อโลกยุคโลกาภิวัตน์ ความพอเพียง หมายถึง ความพอประมาณความมีเหตุผล รวมถึงความจำเป็นที่จะต้องมีระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีพอสมควร ต่อการมีผลกระทบใดๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอกและภายใน ทั้งนี้จะต้องอาศัยความรอบรู้ ความรอบคอบ และความระมัดระวังอย่างยิ่งในการนำวิชาการต่างๆ มาใช้ในการวางแผนและการดำเนินทุกขั้นตอน และขณะเดียวกันจะต้องเสริมสร้างพื้นฐานจิตใจของคนในชาติ โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ของรัฐ นักทฤษฎีและนักธุรกิจในทุกระดับ ให้มีสำนึกในคุณธรรม ความซื่อสัตย์สุจริตและให้มีความรอบรู้ที่เหมาะสมดำเนินชีวิตด้วยความอดทน ความเพียร มีสติปัญญา และความรอบคอบ เพื่อให้สมดุลและพร้อมต่อการรองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและกว้างขวางทั้งด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมจากโลกภายนอกได้เป็นอย่างดี (สมพร เทพสิทธิ์า. 2549 : 25-26)

ประเวศ วะสี (2542 : 4-6) ให้ความเห็นไว้ว่า เศรษฐกิจพอเพียงไม่ได้แปลว่า ไม่เกี่ยวข้องกับใคร ไม่ค้าขาย ไม่ผลิต ไม่ส่งออก ไม่ทำเศรษฐกิจมหภาค แต่หมายถึง การที่มนุษย์เรามีความพอเพียงอย่างน้อย 7 ประการด้วยกัน ได้แก่

1. พอเพียงสำหรับทุกคน ทุกครอบครัว ไม่ใช่เศรษฐกิจแบบทอดทิ้งกัน
2. จิตใจพอเพียง ทำให้รักและเอื้ออาทรต่อผู้อื่น
3. สิ่งแวดล้อมพอเพียง ได้แก่ การรู้จักที่จะอนุรักษ์และเพิ่มพูนสิ่งแวดล้อมรอบๆ

ตัวเพื่อให้เอื้อประโยชน์ต่อการยังชีพและทำมาหากินในชีวิตประจำวันได้ เช่น การเกษตรแบบผสมผสาน เป็นต้น

4. ชุมชนเข้มแข็งพอเพียง คือ การที่ชุมชนสามารถรวมตัวกัน มีความสามัคคีต่อกันเพื่อสร้างความเป็นปึกแผ่นมั่นคง รวมตัวกันเป็นชุมชนที่มีความเข้มแข็ง ซึ่งจะทำให้สามารถแก้ไขปัญหาดังกล่าว ได้ง่ายขาย ส่งผลให้ชีวิตมีความสุขมีคุณภาพที่ดี

5. ปัญญาพอเพียง มีการเรียนรู้สิ่งต่างๆ ร่วมกันและสามารถปรับตัวต่อสภาพการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้น ได้อย่างต่อเนื่อง

6. อยู่บนพื้นฐานวัฒนธรรมพอเพียง คือ การที่กลุ่มชนมีวิถีการดำเนินชีวิตที่สัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมและรากฐานทางวัฒนธรรมของตน ซึ่งการดำเนินชีวิตภายใต้รูปแบบของการมีวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสมกับตนนั้น จะไม่ก่อให้เกิดผลกระทบใดๆ ที่ร้ายแรงต่อคุณภาพชีวิต ความเป็นอยู่ของตน เนื่องจากสิ่งเหล่านั้นล้วนแต่เอื้อประโยชน์ต่อครองชีวิตของตนทั้งสิ้น

7. มีความมั่นคงพอเพียง ไม่ใช่วูบวาบ เตี้ยจ่น เตี้ยรววย ซึ่งเมื่อทุกอย่างเกิดความพอเพียง ก็จะทำให้เกิดความสมดุล คือ ความเป็นปกติและยั่งยืน ซึ่งอาจจะเรียกในชื่ออื่นๆ ได้ เช่น เศรษฐกิจพื้นฐาน เศรษฐกิจสมดุลหรือเศรษฐกิจบูรณาการ เป็นต้น

สุเมธ ตันติเวชกุล (2542 : 15) กล่าวว่า เศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง ความสามารถของชุมชนเมือง รัฐ ประเทศหรือภูมิภาคหนึ่งๆ ในการผลิตสินค้าและบริการทุกชนิด เพื่อเลี้ยงสังคมนั้นๆ ได้โดยพยายามหลีกเลี่ยงที่จะพึ่งพาปัจจัยต่างๆ ที่เราไม่ได้เป็นเจ้าของ

สุรเกียรติ์ เสถียรไทย (2549 : 257) ได้กล่าวถึงเศรษฐกิจพอเพียงไว้ว่า เป็นปรัชญาของการพัฒนา ตามกระแสเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งมีฐานคิดที่สำคัญ ที่การพัฒนาคนในชุมชนทั้งด้านเศรษฐกิจและสังคมควบคู่ไปกับการจรรโลงรักษาวัฒนธรรมชุมชน ทั้งนี้การพัฒนาคนจะต้องเริ่มที่การพัฒนาความคิดและจิตใจของคนให้รู้จักกิน รู้จักใช้ ตามอัตภาพ และความจำเป็นในการดำเนินชีวิต

บุญเสริม บุญเจริญผล (2543 : 3) ได้ให้ความหมายของเศรษฐกิจพอเพียงไว้ว่าเป็นวิธีการดำเนินการเลี้ยงชีวิตแบบรู้จักพอ ด้วยการพยายามผลิตสินค้าขึ้นมาเอง ให้พอเพียงสำหรับคนในครอบครัวกินและใช้ หากผลิตได้เหลือกินเหลือใช้จึงขาย หากผลิตได้ไม่พอก็ต้องซื้อบ้าง มิได้มุ่งผลิตเพื่อขายเพียงอย่างเดียว โดยไม่นำมาบริโภคร่วมด้วย นอกจากนั้นการผลิตและการบริโภคต้องอยู่ในหลักของความพอดี รู้จักพอในการผลิตและการบริโภค ลักษณะการดำเนินชีวิตแบบเศรษฐกิจพอเพียงมีหลัก 4 ประการ ดังนี้

1. ต้องพึ่งตัวเองให้มากที่สุด
2. ใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ให้เกิดผลคุ้มค่าที่สุด
3. ไม่ผลิตและบริโภคเกินกำลัง แสวงหาความพอเหมาะพอดีได้คุณภาพ

4. ต่างมีส่วนร่วมช่วยเหลือกันและกัน ไม่ต่างคนต่างอยู่โดยไม่เหลียวแล
 สมพร เทพสิทธิ์ (2549 : 29-32) กล่าวว่า เศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริ
 มีขอบเขตกว้างขวางกว่าเศรษฐกิจระบบทุนนิยมซึ่งเกี่ยวกับเรื่องวัตถุซึ่งเป็นรูปธรรม เช่น เงิน
 ทรัพย์สิน กำไร ไม่เกี่ยวกับเรื่องจิตใจซึ่งเป็นนามธรรม แต่เศรษฐกิจพอเพียงมีขอบเขตกว้างขวาง
 ครอบคลุมถึง 4 ด้าน คือ

1. มิติด้านเศรษฐกิจ เศรษฐกิจพอเพียงเป็นเศรษฐกิจแบบพออยู่พอกิน ให้มีความ
 ยั่งยืนมั่นคงแข็งแรง ประกอบสัมมาอาชีพ เพื่อให้พึ่งตนเองได้ ให้พ้นจากความยากจน การปฏิบัติตาม
 ทฤษฎีใหม่ตามแนวพระราชดำริเป็นตัวอย่างของการปฏิบัติตามเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งได้ช่วยให้
 เกษตรกรจำนวนมากมีรายได้เพิ่มสูงขึ้น มีชีวิตที่เป็นสุขตามสมควรแก่ศักยภาพ พ้นจากการเป็นหนี้
 และความยากจน สามารถพึ่งตนเองได้ มีครอบครัวที่อบอุ่นและเป็นสุข

2. มิติด้านจิตใจ เศรษฐกิจพอเพียงเน้นที่จิตใจที่รู้จักพอ คือ พอดี พอประมาณ
 และพอใจในสิ่งที่มี ยินดีในสิ่งที่ได้ ไม่โลภ เศรษฐกิจพอเพียงจะต้องเริ่มต้นที่ตัวเอง โดยสร้าง
 รากฐานทางจิตใจที่มั่นคง โดยเริ่มจากใจที่รู้จักพอ เป็นการปฏิบัติตามทางสายกลางหรือ
 มัชฌิมาปฏิปทา

3. มิติด้านสังคม เศรษฐกิจพอเพียงมุ่งให้เกิดสังคมที่มีความสงบสุข ประชาชนมี
 ความเมตตาเอื้ออาทรช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ไม่ใช่ต่างคนต่างอยู่ มุ่งให้เกิดความสามัคคีร่วมมือ
 กันเพื่อให้ทุกคนอยู่ร่วมกันได้โดยปราศจากการเบียดเบียนกัน การเอารัดเอาเปรียบกัน การมุ่งร้าย
 ทำลายกัน

4. มิติด้านวัฒนธรรม เศรษฐกิจพอเพียงมุ่งให้เกิดวัฒนธรรมหรือวิถีชีวิตที่
 ประหยัดอดออมมีชีวิตที่เรียบง่าย ไม่ฟุ้งเฟ้อ ฟุ่มเฟือย ไม่ตกเป็นทาสของวัตถุนิยมและบริโภคนิยม
 ซึ่งทำให้เกิดการเป็นหนี้สิน เกิดการทุจริตคอร์รัปชันซึ่งเป็นปัญหาสังคมที่ร้ายแรงที่สุดปัญหา
 หนึ่งที่บ่อนทำลายความมั่นคงของชาติ

จากความหมายที่กล่าวมานั้นสามารถสรุปได้ว่า เศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง
 ความสามารถในการดำรงชีวิตที่อยู่บนพื้นฐานของทางสายกลาง การมีเหตุผล และการมีภูมิคุ้มกัน
 ในตนเอง ด้วยการพึ่งตนเอง การรู้จักพอประมาณ และการเอื้ออาทรซึ่งกันและกัน ตลอดจนการ
 ไม่หลงไหลไปตามกระแสนิยม มีความเป็นอยู่อย่างพอเหมาะพอดี ประมาณตนตามศักยภาพ

2. ความสำคัญของเศรษฐกิจพอเพียง ปัจจุบันระบบเศรษฐกิจพอเพียงอันเนื่องมาจาก
 กระแสพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว กำลังเป็นที่ได้รับความนิยมน้อย่างกว้างขวาง
 ทั้งในด้านทฤษฎีและด้านการปฏิบัติ ดังจะเห็นได้จากกระแสพระราชดำรัสเกี่ยวกับทฤษฎีใหม่ได้มี
 การเผยแพร่กระจายไปสู่ชุมชน สังคมชนบทไทยมากขึ้น

ในหนังสือพระราชดำรัส ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงเรียบเรียง ทฤษฎีใหม่โดยแบ่งเป็น 3 ชั้นและขยายความได้ดังนี้ (สำนักงานคณะกรรมการจัดระบบจรรยาบรรณทางบก. 2541 : 7)

ทฤษฎีใหม่ขั้นที่ 1 ผลิตอาหารเพื่อบริโภคเอง เหลือจึงนำออกขาย ทำให้มีกินอิ่ม ไม่มีภาระหนี้สิน และมีเงินออม

ทฤษฎีใหม่ขั้นที่ 2 รวมตัวกันเป็นองค์กรชุมชน ทำเศรษฐกิจชุมชนในรูปแบบต่างๆ เช่น การเกษตร หัตถกรรม อุตสาหกรรม แปรรูปอาหาร ทำธุรกิจปั้มน้ำมัน ขายอาหาร ขยายสมุนไพร ตั้งศูนย์การแพทย์แผนไทย จัดการท่องเที่ยวชุมชน มีกองทุนชุมชนหรือธนาคารหมู่บ้าน เป็นต้น

ทฤษฎีใหม่ขั้นที่ 3 มีการเชื่อมโยงกับบริษัทที่ประกอบธุรกิจขนาดใหญ่รวมถึง การส่งออก

จากพระราชดำรัสของ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ส่งผลให้เกิดการตื่นตัวและมุ่งมั่นที่จะศึกษา ค้นคว้าตามแนวคิดทฤษฎีใหม่กันมากขึ้น เช่นเดียวกันกับนักวิชาการหลายท่านซึ่งได้รวบรวมแนวคิดหลักวิธีการปฏิบัติทางทฤษฎีใหม่ ดังนี้

สุเมธ ตันติเวชกุล (2542 : 15) ให้ความเห็นว่า ประสบการณ์การทำงานที่ผ่านมาเนิ่นนานในองค์กรพัฒนาเอกชนนั้น มีส่วนเกี่ยวข้องกับแนวคิด รวมถึงการปฏิบัติเรื่องระบบเศรษฐกิจพอเพียงไม่มากนักน้อย โดยพิจารณาจากกิจกรรมบางกิจกรรมที่มีการปฏิบัติอย่างสม่ำเสมอขณะปฏิบัติงานในองค์กรพัฒนาเอกชน (NGO) อันได้แก่

1. การกระทำกิจกรรมใดๆ ก็ตามเพื่อตอบสนองต่อความต้องการจำเป็นของประชาชนอย่างเร่งด่วน ประกอบกับเป็นกิจกรรมที่ส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตของประชาชนมากที่สุด ดังนั้นจึงมีการจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์เพื่อมุ่งให้เกิดการเชื่อมโยงกับธนาคารพาณิชย์ จัดตั้งกลุ่มธนาคารข้าว เพื่อให้มีผู้ถือหุ้นตามหลักเศรษฐศาสตร์ หรือการจัดตั้งร้านค้าประจำหมู่บ้าน เพื่อให้เป็นเครื่องมือในการเชื่อมโยงประชาชนเข้ากับระบบตลาดในแนวคิดดังกล่าวชี้ให้เห็นว่า NGO มุ่งใช้ประโยชน์จากกิจกรรมทั้ง 3 ประการ เพื่อเชื่อมโยงให้ประชาชนมีความสัมพันธ์กับระบบตลาด และหันเหความสนใจของประชาชนให้ดำรงชีวิตแบบพึ่งตนเองเป็นหลัก ธนาคารข้าวที่ NGO จัดตั้งเป็นการริเริ่มแก้ปัญหาการอยู่รอดของประชาชน โดยเริ่มจากการฟื้นฟูคุณค่าเดิมๆ ของชุมชนไทย ได้แก่ การแบ่งปันและการให้ความร่วมมือ มีความสามัคคีกันในชุมชน เช่นเดียวกับกลุ่มออมทรัพย์ ที่จัดตั้งขึ้นเพื่อป้องกันการกู้ยืมเงินที่มีอัตราดอกเบี้ยสูงจากกลุ่มนายทุน ซึ่งจะเรียกกลุ่มออมทรัพย์นี้ว่า “กลุ่มสัจจะออมทรัพย์” อันแสดงให้เห็นถึงการให้คำสัญญา ให้คำสัตย์ว่าจะออกออมไม่ฟุ่มเฟือย

การใช้จ่ายในชีวิตประจำวันนั่นเอง นอกจากนั้นเงื่อนไขในการกู้ยืมเงินของกลุ่มก็จะมีความจุดประสงค์เพียงให้สมาชิกกู้เพื่อตอบสนองความจำเป็นของครอบครัวเพียงเท่านั้น กิจกรรมดังกล่าวจึงเข้าข่ายของการดำรงชีพแบบเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งทำให้ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีได้

2. การกระทำกิจกรรมใดๆ ก็ตามเพื่อให้เกิดการพึ่งตนเอง กิจกรรมประเภทนี้ มักจะมีการส่งเสริมออกมาในรูปแบบที่หลากหลายแตกต่างกันไป เป็นกิจกรรมที่มุ่งลดการพึ่งพาตลาดในการผลิต เช่น การจัดตั้งธนาคารควาย เพื่อลดการพึ่งพิงเทคโนโลยีสมัยใหม่และปุ๋ยเคมีที่รัฐแต่จะทำให้เกษตรกรต้องเสียเงินไปกับการซื้อวัตถุดิบต่างๆ เหล่านี้มาใช้เพื่อการผลิตพืชผล หรือ การทำการเกษตรผสมผสาน อันมีจุดประสงค์เพื่อการดำรงชีพแบบเศรษฐกิจพอเพียง ดังต่อไปนี้

2.1 การปลูกจิตสำนึกให้เกิดความสำนึกที่จะเปลี่ยนรูปแบบการผลิตจากเชิงพาณิชย์มาเป็นการผลิตเพื่อการมีชีวิตรอด และนำออกมาขายเมื่อมีส่วนเกินจากการเก็บไว้บริโภคเกิดขึ้น

2.2 ใช้แรงงานในครอบครัวเป็นทุนสำคัญและใช้ปุ๋ยคอกแทนการใช้ปุ๋ยเคมีในการเพาะปลูกพืชผล

2.3 การป้องกันชีวิตความเป็นอยู่จากพลังตลาด โดยเกษตรกรสามารถรอเวลาที่จะขายผลผลิตมีราคาสูงขึ้นได้ เนื่องจากเกษตรกรไม่มีความจำเป็นที่จะต้องรีบจำหน่ายส่วนเกินจากการเพาะปลูกพืชสำหรับการบริโภคในครอบครัวให้แก่บุคคลอื่นแต่อย่างใด

2.4 การมีวิถีสมถะเรียบง่าย ไม่ฟุ้งเฟ้อ ไม่ฟุ่มเฟือย จะเห็นได้ว่า แนวคิดเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงเป็นแนวคิดที่เอื้อประโยชน์แก่การดำเนินชีวิตของประชาชนในชนบทเป็นอย่างมาก

จากที่กล่าวมาข้างต้น ทำให้มองเห็นในภาพรวมได้ว่าการดำเนินชีวิตแบบเศรษฐกิจพอเพียงนั้นสำคัญอยู่ที่ความพึงพอใจในสิ่งที่ตนเป็น พอใจในสิ่งที่ตนมีอยู่ ไม่ยึดติดกับวัตถุนิยมใดๆ สิ่งเหล่านี้ล้วนแต่เป็นแนวทางที่เอื้อประโยชน์และเหมาะสมกับการดำเนินชีวิตของประชาชนชาวไทย ซึ่งส่งผลให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีและยืนยาวมั่นคงได้

จะเห็นได้ว่า การดำเนินชีวิตแบบเศรษฐกิจพอเพียงหรือเศรษฐกิจสายกลางเป็นการเชื่อมโยงทุกสิ่งเข้าด้วยกันไม่ว่าจะเป็น เศรษฐกิจ จิตใจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม เชื่อมโยงกับความเป็นประชาสังคม ก่อให้เกิดความเข้มแข็งภายในชุมชนได้ เช่น

อรรถญา ตัญญูเกตุ (2541 : 12) ให้ความเห็นเกี่ยวกับการพึ่งตนเองว่า การรวมกลุ่มกันในชุมชนนั้น จะทำให้สมาชิกของชุมชนตระหนักในพลังและความสามารถของกลุ่มและตนเอง มีความเชื่อมั่นและมุ่งที่จะพึ่งพิงตนในที่สุด นอกจากนั้นยังกล่าวว่า ในชุมชนชนบทของไทยควร

นับระบบเศรษฐกิจพอเพียงเป็นสำคัญ เนื่องจากต้องการให้ชุมชนผลิตสิ่งที่เอื้อประโยชน์โดยตรงต่อการยังชีพของคน ถดถอยพึ่งพาอาศัยจากปัจจัยภายนอกให้ได้มากที่สุด ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะบรรลุผลสำเร็จได้ก็ต่อเมื่อมีปัจจัยของการดำรงชีพที่พอเพียงต่อความต้องการของคนในสังคมนั่นเอง

สุเมธ ตันติเวชกุล (2542 : 15) ได้เรียบเรียงแนวทางปฏิบัติตนตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง อันเนื่องมาจากพระราชดำริ ดังนี้

1. ยึดความประหยัด ตัดทอนค่าใช้จ่ายในด้านที่ไม่จำเป็น ลด ละ ความฟุ่มเฟือย ในการดำรงชีวิตอย่างจริงจัง ดังพระราชดำรัสที่ว่า ความเป็นอยู่ที่ดีต้องไม่ฟุ่มเฟือย ต้องประหยัด ในทางที่ถูกต้อง

2. ยึดถือการประกอบอาชีพที่ถูกต้อง สุจริต แม้อยู่ในภาวะขาดแคลนในการดำรงชีพก็ตาม ดังพระราชดำรัสที่ว่า ความเจริญของคนทั้งหลาย ย่อมเกิดจากความประพฤติชอบ และการหาเลี้ยงชีพชอบ เป็นหลักสำคัญ

3. ละ เลิก การแก่งแย่งผลประโยชน์และแข่งขันในการค้าขาย ประกอบอาชีพแบบต่อสู้กันอย่างรุนแรงดังอดีต ซึ่งมีพระราชดำรัสในเรื่องนี้ว่า ความสุข ความเจริญ อันแท้จริงนั้น หมายถึง ความสุข ความเจริญที่บุคคลแสวงหามาได้ ด้วยความเป็นธรรม ทั้งในเจตนาและการกระทำไม่ใช่ได้มาด้วยความบังเอิญหรือด้วยการแก่งแย่ง เมียดึงมาจากผู้อื่น

4. ไม่หยุดนิ่งที่จะหาทางใช้ชีวิตหลุดพ้นจากความทุกข์ยากครั้งนี้ โดยต้อง ขวนขวายใฝ่หาความรู้ให้เกิดรายได้เพิ่มพูนขึ้นจนถึงขั้นพอเพียงเป็นเป้าหมายสำคัญ

นอกจากนี้บางส่วนของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 ได้กล่าวถึงเศรษฐกิจพอเพียงไว้ว่าเป็นปรัชญาชี้ถึงแนวทางการดำรงอยู่และปฏิบัติตนของประชาชนในทุกระดับตั้งแต่ระดับครอบครัวระดับชุมชนจนถึงระดับรัฐ ทั้งในการพัฒนาและบริหารประเทศให้ดำเนินไปใน “ทางสายกลาง” โดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจเพื่อให้ก้าวทันต่อโลกยุคโลกาภิวัตน์ โดยเป้าหมายของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 นั้นมีการยกระดับคุณภาพชีวิตให้ประเทศไทยมีโครงสร้างประชากรที่สมดุลและขนาดของครอบครัวที่เหมาะสม โดยรักษาแนวโน้มภาวะเจริญพันธุ์ของประชากรให้อยู่ในระดับทดแทนอย่างต่อเนื่อง คนไทยมีสุขภาพดี มีคุณภาพรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลง มีคุณธรรม มีจิตสำนึก รับผิดชอบต่อส่วนรวม ให้ประชาชนมีอายุ 15 ปีขึ้นไปไม่มีการศึกษาโดยเฉลี่ยไม่ต่ำกว่า 9 ปี ในปี พ.ศ. 2549 ยกระดับของแรงงานไทยให้ถึงระดับมัธยมศึกษาตอนต้นขึ้นไปไม่ต่ำกว่าร้อยละ 50 ในปี 2549 ขยายการประกันสุขภาพให้ครอบคลุมประชาชนอย่างทั่วถึง เป็นธรรม และให้มีระบบการคุ้มครองทางสังคมที่สร้างหลักประกันแก่คนไทยทุกช่วงวัย ตลอดจนเพิ่มความเข้มแข็งให้ชุมชนและประชาสังคม และใช้กระบวนการชุมชนเข้มแข็งขับเคลื่อนให้เกิดการมีส่วนร่วมพัฒนาเมืองน่าอยู่ ชุมชนน่าอยู่ รวมทั้ง

ปรับระบบบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้มีประสิทธิภาพและประชาชนมีส่วนร่วม

3. การประยุกต์ใช้เศรษฐกิจพอเพียง

สุเมธ ตันติเวชกุล (2549 : 117-128) กล่าวว่า เศรษฐกิจพอเพียงสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้กับสังคมทุกระดับ ดังนี้

1. ระดับบุคคล/ครอบครัว สามารถให้ตนเป็นที่พึ่งแห่งตนใน 5 ด้าน ได้แก่ จิตใจ สังคม เทคโนโลยี เศรษฐกิจ และทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รู้จักคำว่า “พอ” และไม่เบียดเบียนผู้อื่น พยายามพัฒนาตนเองเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งและความชำนาญ และมีความสุขและความพึงพอใจกับชีวิตที่พอเพียง ยึดเส้นทางสายกลางในการดำรงชีวิต
2. ระดับชุมชนรวมกลุ่มทำประโยชน์เพื่อส่วนรวม โดยอาศัยภูมิปัญญาและความสามารถของตนและชุมชนมีความเอื้ออาทรระหว่างสมาชิกชุมชนให้เกิดพลังทางสังคม พัฒนาไปสู่เครือข่ายระหว่างชุมชนต่างๆ
3. ระดับรัฐหรือระดับประเทศ ชุมชน/สังคมหลายๆ แห่งร่วมมือกันพัฒนาตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงและวางรากฐานของประเทศให้มีความพอเพียงและพร้อมก่อนจึงค่อยๆ ดำเนินการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศให้เจริญขึ้นเป็นลำดับๆ ต่อไป

ทฤษฎีใหม่ : เศรษฐกิจพอเพียง

กระแสโลกาภิวัตน์ของระบบเศรษฐกิจตลาดเสรี ยังผลให้ประเทศกำลังพัฒนาอย่างเช่นประเทศไทยประสบปัญหาวิกฤตทางเศรษฐกิจ ค่าเงินบาทตกต่ำ ประเทศมีหนี้สินล้นพ้น ธุรกิจและสถาบันการเงินล้มละลาย ผู้คนจำนวนมากหาสาคต้องตกงาน รายได้ตกต่ำ ความยากจนยากไร้แผ่ขยายไปทั่วประเทศ การที่จะให้รัฐบาลช่วยแก้ไขปัญหาดังกล่าวเป็นสิ่งที่ไม่คาดหวังได้ยาก ในเมื่อรัฐบาลก็ประสบปัญหาเช่นเดียวกัน เนื่องจากประชากรส่วนใหญ่ของไทยยังเป็นเกษตรกร ซึ่งยังยากจนอยู่มาก สังคมไทยมีช่องว่างกว้างใหญ่ระหว่างคนจนและผู้มีอำนาจทางเศรษฐกิจ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้พระราชทานแนวทางครั้งสำคัญในด้านการพัฒนาอาชีพของประชาชนในชนบทเมื่อปี พ.ศ. 2532 ซึ่งต่อมาพระราชราษฎรได้รู้จักกันเป็นอย่างดีในนามการเกษตร “ทฤษฎีใหม่” ซึ่งหลักการของทฤษฎีใหม่มีดังต่อไปนี้

ทฤษฎีใหม่ขั้นที่หนึ่ง ให้มีการแบ่งพื้นที่ครอบครองทางการเกษตรออกเป็น 4 ส่วน ร้อยละ 30 ส่วนแรก ให้ขุดสระสำหรับเก็บน้ำฝนธรรมชาติ ร้อยละ 30 ส่วนที่สอง ปลูกข้าว ซึ่งเป็นอาหารหลัก ร้อยละ 30 ส่วนที่สาม ปลูกพืชสวนไม้ยืนต้นและพืชไร่อย่างผสมผสาน

ร้อยละ 10 ที่เหลือเป็นที่อยู่อาศัย ถนน คันดิน และสิ่งก่อสร้างอื่นๆ ทั้งนี้เป็นแนวคิดด้านการผลิตเพื่อเลี้ยงตนเอง

ทฤษฎีใหม่ที่สอง เมื่อผู้ทำการเกษตรตามทฤษฎีใหม่ขั้นที่หนึ่งมีมารายขึ้น ผลผลิตและรายได้มีเพิ่มขึ้น เกษตรกรจำเป็นจะต้องปรับปรุงตัวเอง รวมกลุ่มกันในรูปแบบหรือสหกรณ์ เพื่อช่วยกันในเรื่องของการผลิต การตลาด และอื่นๆ

ทฤษฎีใหม่ขั้นที่สาม เมื่อกิจการขั้นที่หนึ่งและขั้นที่สองเจริญเติบโตขึ้น จำเป็นจะต้องพัฒนากิจกรรมต่างๆ เพิ่มขึ้นอีก เช่น ตั้งและบริหารโรงสี เป็นต้น ซึ่งเป็นการดำเนินธุรกิจชุมชน โดยมีการติดต่อประสานงานเพื่อจัดหาทุนหรือแหล่งเงิน รวมทั้งความช่วยเหลือต่างๆ จากองค์กรภายนอกชุมชน ทั้งในประเทศ และต่างประเทศ

1. หลักแนวคิดของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

คณะกรรมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง ได้วิเคราะห์ความหมายของปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยใช้วิธีการจำแนกวิเคราะห์ (Parsing) ซึ่งเป็นหลักวิธีทางตรรกศาสตร์ เพื่อทำความเข้าใจ สร้างความเชื่อมโยงองค์ประกอบต่างๆ จากการวิเคราะห์ด้วยวิธีดังกล่าว ได้ข้อสรุปว่า ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มีองค์ประกอบอย่างสมบูรณ์ที่จะสามารถใช้เป็นพื้นฐานในการพัฒนารอบทางเศรษฐศาสตร์ได้ (กลุ่มพัฒนารอบแนวคิดทางเศรษฐศาสตร์ ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง. 2546 : 35) ซึ่งสามารถจำแนก ได้เป็น 5 ส่วน กล่าวคือ

1. กรอบแนวคิด เป็นปรัชญาที่ชี้แนะการดำรงอยู่และปฏิบัติตนในทางที่ควรจะเป็น โดยมีพื้นฐานมาจากวิถีชีวิตดั้งเดิมของสังคมไทย สามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้ตลอดเวลา มุ่งเน้นการรอดพ้นจากภัยและวิกฤติ เพื่อความมั่นคง และความยั่งยืนของการพัฒนา (สำนักงานคณะกรรมการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ คณะอนุกรรมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง. 2550 : 21 - 24)

2. คุณลักษณะ เศรษฐกิจพอเพียงสามารถนำมาประยุกต์ใช้กับการปฏิบัติได้ในทุกระดับ โดยเน้นการปฏิบัติบนทางสายกลาง และการพัฒนาอย่างเป็นขั้นบันได โดยเป็นปรัชญาที่มองโลกเชิงระบบ เน้นการรอดพ้นจากวิกฤติในแต่ละช่วงเวลาเพื่อความมั่นคงและความยั่งยืนของการพัฒนาทั้งในมิติทางธรรมชาติ ทางสังคม และทางเศรษฐกิจตลอดจนพิจารณาและวิเคราะห์สถานการณ์และความเปลี่ยนแปลง รวมทั้งนโยบาย วิธีการพัฒนา และผลที่เกิดขึ้นอย่างเชื่อมโยงภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ และการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของเทคโนโลยี วัฒนธรรมและค่านิยมทางสังคม

3. คำ นิยาม ความพอเพียงถือได้ว่าเป็นพื้นฐานไปสู่ความพร้อมรับการเปลี่ยนแปลง และผลกระทบที่เกิดขึ้นจากภายนอกได้ ซึ่งความพอเพียง หมายถึง พฤติกรรมหรือ การกระทำซึ่งประกอบด้วย 3 คุณลักษณะ พร้อมๆ กัน ได้แก่ ความพอประมาณ ความมีเหตุผล และภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว ดังนี้

3.1 ความพอประมาณ หมายถึง ความพอดีที่ไม่น้อยเกินไป และไม่มากเกินไป (สำนักงานคณะกรรมการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ คณะอนุกรรมการขับเคลื่อน เศรษฐกิจพอเพียง. 2550 : 23) ในมิติต่างๆ ของการกระทำ เช่น การผลิตและการบริโภคที่อยู่ใน ระดับพอประมาณ เพื่อนำไปสู่ความสมดุลและพร้อมต่อการรองรับการเปลี่ยนแปลง (กลุ่มพัฒนา กรอบแนวคิดทางเศรษฐศาสตร์ ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง. 2546 : 40) และหมาย ความรวมถึงการพึ่งตนเองและการมีชีวิตที่เรียบง่าย (โครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติประจำประเทศไทย UNDP. 2550 : 31)

3.2 ความมีเหตุผล หมายถึง การตัดสินใจเกี่ยวกับระดับของความพอประมาณ นั้นจะต้องเป็นไปอย่างมีเหตุผล โดยพิจารณาจากเหตุปัจจัยที่เกี่ยวข้องตลอดจนคำนึงถึงผลที่คาดว่าจะ เกิดขึ้นจากการกระทำนั้นๆ อย่างรอบคอบ (สำนักงานคณะกรรมการเศรษฐกิจและสังคม แห่งชาติ คณะอนุกรรมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง. 2550 : 23) และยังรวมถึงการสะสม ความรู้และประสบการณ์ ความสามารถในการวิเคราะห์ การรู้จักตนเอง การมองการณ์ไกล ตลอดจนมีความเมตตาเห็นอกเห็นใจผู้อื่น (โครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติประจำประเทศไทย UNDP. 2550 : 31)

3.3 การมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว หมายถึง การเตรียมตัวให้พร้อมรับผลกระทบ และการเปลี่ยนแปลงด้านต่างๆ ที่จะเกิดขึ้น โดยคำนึงถึงความเป็นไปได้ของสถานการณ์ ต่างๆ ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคตทั้งใกล้และไกล (สำนักงานคณะกรรมการเศรษฐกิจและ สังคมแห่งชาติ คณะอนุกรรมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง. 2550 : 23) ซึ่งมีพื้นฐาน มาจากความสามารถในการพึ่งตนเองและความมีวินัยในตนเอง (โครงการพัฒนาแห่ง สหประชาชาติประจำประเทศไทย UNDP. 2550 : 31) ภายได้ข้อจำกัดของความรู้ ที่มีอยู่ และสร้างภูมิคุ้มกันในตัวให้พอเพียงที่จะสามารถพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ได้ กล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ ระดับของความพอประมาณต้องครอบคลุมมิติการจัดการความ เสี่ยงเชิงพลวัต จึงจะนับได้ว่าเป็นความพอเพียงที่สมบูรณ์ (กลุ่มพัฒนากรอบแนวคิด ทางเศรษฐศาสตร์ ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง. 2546 : 41)

4. เจ็อนไข การตัดสินใจ การกระทำและการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ให้อยู่ใน ระดับพอเพียง ต้องอาศัยความรู้ ความรอบคอบ และความระมัดระวังอย่างยิ่งในการนำ

วิชาการต่างๆ มาใช้ในการวางแผน และการดำเนินการทุกขั้นตอน ขณะเดียวกันต้อง เสริมสร้างพื้นฐานจิตใจของคนในชาติ ให้มีสำนึกในคุณธรรม ความซื่อสัตย์ สุจริต และให้มีความรู้ที่เหมาะสม ดำเนินชีวิตด้วยความอดทน ความเพียร มีสติ ปัญญา และความรอบคอบ กล่าวคือ

4.1 เจื่อนไขความรู้ ประกอบด้วย ความรอบรู้ เกี่ยวกับวิชาการต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง อย่างรอบคอบ ความรอบคอบที่จะนำความรู้เหล่านั้นมาพิจารณาให้เชื่อมโยงกันเพื่อประกอบ การวางแผน และความระมัดระวังในขั้นปฏิบัติ

4.2 เจื่อนไขคุณธรรม ที่จะต้องเสริมสร้างประกอบด้วยการพัฒนาคนให้เป็นที่คนเก่งและคนดี มีสุขภาพจิตและสุขภาพกายที่เข้มแข็งพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงอันจะต้องเสริมสร้างใน 2 ด้าน ได้แก่ (1) ด้านจิตใจ/ปัญญา โดยเน้นความรู้คู่คุณธรรมตระหนักในคุณธรรม มีความซื่อสัตย์สุจริต และมีความรอบรู้ที่เหมาะสม (2) ด้านการกระทำหรือแนวทางการดำเนินชีวิต เน้นความอดทน ความเพียร สติปัญญา และความรอบคอบ (กลุ่มพัฒนากรอบแนวคิดทางเศรษฐศาสตร์ ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง. 2546 : 42)

5. แนวทางปฏิบัติ และผลที่คาดว่าจะได้รับ คือ การพัฒนาที่สมดุลและยั่งยืน พร้อมรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วอย่างกว้างขวางทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม ความรู้ เทคโนโลยี และวัฒนธรรมจากโลกภายนอกได้เป็นอย่างดีการนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ จะทำให้เกิดทั้งวิถีการพัฒนาและผลของการพัฒนาที่สมดุล และพร้อมรับการเปลี่ยนแปลง กล่าวคือ

5.1 ความพอเพียง เป็นวิธีการที่คำนึงถึงความสมดุล พอประมาณอย่างมีเหตุผล-และการสร้างภูมิคุ้มกันที่เหมาะสม ในขณะที่เดียวกันก็นำไปสู่การกระทำที่ก่อให้เกิดความสมดุลและพร้อมรับการเปลี่ยนแปลง

5.2 ความสมดุลและพร้อมรับการเปลี่ยนแปลง หมายถึง ความสมดุลในทุกด้าน ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และความรู้/เทคโนโลยี ในขณะที่ความสมดุลของการกระทำทั้งหมดและผลที่เกิดขึ้นในมิติของเวลาจะนำไปสู่ความยั่งยืนของการพัฒนาของทุนในด้านต่างๆ ไม่ว่าจะเป็น ทุนทางเศรษฐกิจ ทุนทางสังคม ทุนทางสิ่งแวดล้อม และทุนทางภูมิปัญญา รวมทั้ง ความพร้อมรองรับต่อการเปลี่ยนแปลง ต่อผลกระทบในด้านต่างๆ

โดยสรุป เศรษฐกิจพอเพียงเป็นแนวคิดที่ยึดหลักทางสายกลางเป็นหัวใจสำคัญของกรอบแนวคิด โดยความพอเพียงจะต้องประกอบด้วย 3 ลักษณะ คือ ความพอประมาณ ความมีเหตุผล และการมีภูมิคุ้มกันที่ดี เพื่อเตรียมพร้อมที่จะจัดการกับผลกระทบที่เกิดขึ้น จากทั้งภายนอกและภายใน เงื่อนไขในการดำเนินกิจกรรมใดๆ ให้อยู่ในความพอเพียงนั้นต้องอาศัยทั้ง ความรู้ (รอบรู้ รอบคอบ ระมัดระวัง) ผนวกกับคุณธรรม (จิตใจมีคุณธรรมซื่อสัตย์ สุจริต และเพียร

อดทน ปัญญา) เพื่อนำไปสู่แนวทางการปฏิบัติและผลที่คาดว่าจะได้รับคือ การพัฒนาที่สมดุล และพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงในทุกด้าน ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และความรู้/เทคโนโลยี

2. กรอบแนวคิดของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น (2550 ข : 2) ได้สรุปกรอบแนวคิดของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไว้ว่า ประกอบด้วย 3 คุณลักษณะและ 2 เงื่อนไข คือ

1. คุณลักษณะของความพอเพียง จะต้องประกอบไปด้วย 3 คุณลักษณะพร้อมๆ กันดังนี้

1.1 ความพอประมาณ หมายถึง ความพอดีที่ไม่น้อยเกินไปและไม่มากเกินไป โดยไม่เบียดเบียนผู้อื่น

1.2 ความมีเหตุผล หมายถึง การตัดสินใจเกี่ยวกับระดับของความพอเพียงนั้น จะต้องเป็นไปอย่างมีเหตุผล โดยพิจารณาจากเหตุปัจจัยที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนคำนึงถึงผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการกระทำนั้นๆ อย่างรอบคอบ

1.3 การมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว หมายถึง การเตรียมตัวให้พร้อมรับผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงด้านต่างๆ ที่จะเกิดขึ้น โดยคำนึงถึงความเป็นไปได้ของสถานการณ์ต่างๆ ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคตทั้งใกล้และไกล

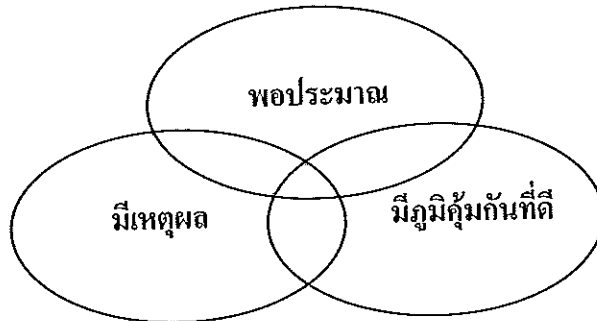
2. เงื่อนไข มี 2 เงื่อนไข คือ เงื่อนไขความรู้ และเงื่อนไขคุณธรรม

2.1 เงื่อนไขความรู้ ประกอบด้วย ความรอบรู้เกี่ยวกับวิชาการต่างๆ ที่เกี่ยวข้องอย่างรอบคอบ ความรอบคอบที่จะนำความรู้เหล่านั้นมาพิจารณาให้เชื่อมโยงกัน เพื่อประกอบการวางแผน และความระมัดระวังในขั้นปฏิบัติ

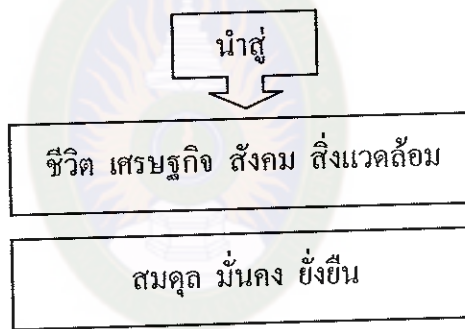
2.2 เงื่อนไขคุณธรรมที่จะต้องเสริมสร้าง ประกอบด้วย มีความตระหนักในคุณธรรม มีความซื่อสัตย์สุจริต อดทน มีความเพียร ใช้สติปัญญาในการดำเนินชีวิต ไม่โลภ ไม่ตระหนี่

ผลที่เกิดจากการนำปรัชญาเศรษฐกิจมาประยุกต์ใช้ คือ การพัฒนาที่สมดุลและยั่งยืน พร้อมรับการเปลี่ยนแปลงในทุกด้าน ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม ความรู้และเทคโนโลยี ซึ่งสามารถแสดงเป็นแผนภาพแบบคุณลักษณะ 3 ห่วง 2 เงื่อนไข ดังภาพประกอบ 1

ทางสายกลาง

เงื่อนไขความรู้ เงื่อนไขคุณธรรม
 (รอบรู้ รอบคอบ ระมัดระวัง สถิติปัญญา) (ซื่อสัตย์ สุจริต ขยันอดทน แบ่งปัน)

ภาพประกอบ 2 แผนภูมิแสดงกรอบแนวคิดในเรื่องปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงแบบ 3 ห่วง 2 เงื่อนไข

3. เศรษฐกิจพอเพียงกับทฤษฎีใหม่ตามแนวพระราชดำริ

เศรษฐกิจพอเพียงและแนวทางปฏิบัติของทฤษฎีใหม่ เป็นแนวทางในการพัฒนาที่นำไปสู่ความสามารถในการพึ่งตนเองในระดับต่างๆ อย่างเป็นขั้นตอน โดยลดความเสี่ยงเกี่ยวกับความผันแปรของธรรมชาติ หรือการเปลี่ยนแปลงจากปัจจัยต่างๆ โดยอาศัยความพอประมาณและความมีเหตุผล การสร้างภูมิคุ้มกันที่ดี มีความรู้ ความเพียรและความอดทน สถิติปัญญา การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน และความสามัคคี

เศรษฐกิจพอเพียงมีความหมายกว้างกว่าทฤษฎีใหม่ โดยที่เศรษฐกิจพอเพียงเป็นกรอบแนวคิดที่ชี้บอกลักษณะและแนวทางปฏิบัติของทฤษฎีใหม่ ในขณะที่แนวพระราชดำริเกี่ยวกับทฤษฎีใหม่หรือเกษตรทฤษฎีใหม่ ซึ่งเป็นแนวทางการพัฒนาภาคเกษตรอย่างเป็นขั้นตอนนั้นเป็นตัวอย่างใช้หลักเศรษฐกิจพอเพียงในทางปฏิบัติ ที่เป็นรูปธรรมเฉพาะในพื้นที่ที่เหมาะสม

ทฤษฎีใหม่ตามแนวพระราชดำริ อาจเปรียบเทียบกับหลักเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งมีอยู่ 2 แบบ คือ แบบพื้นฐานกับแบบก้าวหน้า ได้ดังนี้

3.1 ความพอเพียงในระดับบุคคลและครอบครัวโดยเฉพาะเกษตรกร เป็นเศรษฐกิจพอเพียงแบบพื้นฐาน เทียบได้กับทฤษฎีใหม่ขั้นที่ 1 ที่มุ่งแก้ปัญหาของเกษตรกรที่อยู่ห่างไกลแหล่งน้ำ ต้องพึ่งน้ำฝนและประสบความเสี่ยงจากการที่น้ำไม่พอเพียง แม้กระทั่งสำหรับการปลูกข้าวเพื่อบริโภคและมีข้อสมมติว่า มีที่ดินพอเพียงในการขุดบ่อเพื่อแก้ปัญหาในเรื่องดังกล่าวจากการแก้ปัญหาความเสี่ยงเรื่องน้ำ จะทำให้เกษตรกรสามารถมีข้าวเพื่อการบริโภคยังชีพในระดับหนึ่งได้ และใช้ที่ดินส่วนอื่นๆ สนองความต้องการพื้นฐานของครอบครัว รวมทั้งขายในส่วนที่เหลือเพื่อมีรายได้ที่จะใช้เป็นค่าใช้จ่ายอื่นๆ ที่ไม่สามารถผลิตเองได้ ทั้งหมดนี้เป็นการสร้างภูมิคุ้มกันในตัวให้เกิดขึ้นในระดับครอบครัว

อย่างไรก็ตามแม้กระทั่งในทฤษฎีใหม่ขั้นที่ 1 ก็จำเป็นที่เกษตรกรจะต้องได้รับความช่วยเหลือจากชุมชนราชการ มูลนิธิ และภาคเอกชน ตามความเหมาะสม

3.2 ความพอเพียงในระดับชุมชนและระดับองค์กรเป็นเศรษฐกิจพอเพียงแบบก้าวหน้า ซึ่งครอบคลุมทฤษฎีใหม่ขั้นที่ 2 เป็นเรื่องของ การสนับสนุนให้เกษตรกรรวมพลังกันในรูปกลุ่มหรือสหกรณ์ หรือการที่ธุรกิจต่างๆ รวมตัวกันในลักษณะเครือข่ายวิสาหกิจ

กล่าวคือ เมื่อสมาชิกในแต่ละครอบครัวหรือองค์กรต่างๆ มีความพอเพียงขั้นพื้นฐานเป็นเบื้องต้นแล้ว ก็จะรวมกลุ่มกันเพื่อร่วมมือกันสร้างประโยชน์ให้แก่กลุ่มและส่วนรวมบนพื้นฐานของการไม่เบียดเบียนกัน การแบ่งปันช่วยเหลือซึ่งกันและกันตามกำลังและความสามารถของตน ซึ่งจะสามารถทำให้ชุมชนโดยรวมหรือเครือข่ายวิสาหกิจนั้นๆ เกิดความพอเพียงในวิถีปฏิบัติอย่างแท้จริง

3.3 ความพอเพียงในระดับประเทศ เป็นเศรษฐกิจพอเพียงแบบก้าวหน้า ซึ่งครอบคลุมทฤษฎีใหม่ขั้นที่ 3 ซึ่งส่งเสริมให้ชุมชนหรือเครือข่ายวิสาหกิจสร้างความร่วมมือกับองค์กรอื่นๆ ในประเทศ เช่น บริษัทขนาดใหญ่ ธนาคาร สถาบันวิจัย เป็นต้น

การสร้างเครือข่ายความร่วมมือในลักษณะเช่นนี้จะเป็นประโยชน์ในการสืบทอดภูมิปัญญา แลกเปลี่ยนความรู้ เทคโนโลยี และบทเรียนจากการพัฒนา หรือร่วมมือกันพัฒนาตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง ทำให้ประเทศอันเป็นสังคมใหญ่อันประกอบด้วยชุมชน องค์กร และธุรกิจต่างๆ ที่ดำเนินชีวิตอย่างพอเพียงกลายเป็นเครือข่ายชุมชนพอเพียงที่เชื่อมโยงกันด้วยหลัก ไม่เบียดเบียน แบ่งปัน และช่วยเหลือซึ่งกันและกันได้ในที่สุด

นักเศรษฐศาสตร์มีความเห็นเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริ ออกเป็น 3 กลุ่มดังนี้ (คณะกรรมการสภาวิจัยแห่งชาติสาขาเศรษฐศาสตร์. 2546 : 20-31)

1. กลุ่มที่อธิบายว่า เศรษฐกิจพอเพียงเป็นเศรษฐกิจที่เน้นการพึ่งตนเอง เป็นเรื่องของเศรษฐกิจชุมชน เป็นเรื่องเศรษฐกิจของคนส่วนใหญ่ของประเทศ ซึ่งอยู่แบบชุมชน ไม่ได้อยู่แบบปัจเจกชน ทั้งนี้เพราะความสัมพันธ์ของปัจเจกชนนั้น มิได้มีเฉพาะมิติที่เป็นความสัมพันธ์กับตลาดเท่านั้น แต่มีความสัมพันธ์กับครอบครัวและชุมชนในมิติอื่นๆ การวิเคราะห์จากเศรษฐกิจระบบตลาดแต่เพียงอย่างเดียวไม่เพียงพอ เพราะในสังคมไทยชุมชนสามารถพึ่งตนเองได้ อันเป็นพื้นฐานของเศรษฐกิจและวัฒนธรรมของคนไทยมาช้านาน เป็นรากฐานของชีวิตและสังคมของประเทศชาติ ดังนั้นถ้าจะทำความเข้าใจกับเศรษฐกิจพอเพียง นักเศรษฐศาสตร์จะต้องหันเหความสนใจจากระบบทุนและการศึกษาทฤษฎีเศรษฐศาสตร์ในบริบทของตะวันตก ซึ่งเน้นปัจเจกชนมาสนใจระบบเศรษฐกิจซึ่งเป็นแบบชุมชน ซึ่งเป็นพื้นฐานระบบเศรษฐกิจของไทย

2. กลุ่มที่มีความคิดตรงกลางมีความเห็นว่า เศรษฐกิจพอเพียงมีองค์ประกอบที่สำคัญสามส่วน คือ ความพอดี ความเสี่ยง และการพึ่งตนเอง โดยที่องค์ประกอบทั้งหมดเกี่ยวข้องกันทั้งสามส่วน จะขาดส่วนหนึ่งส่วนใดมิได้ ความพอดีที่กล่าวถึงนี้อาจจะใกล้เคียงกับความหมายดุลยภาพ (Equilibrium) ในทางเศรษฐศาสตร์ แต่เน้นดุลยภาพที่มีความเป็นพลวัต คือ มีการปรับตัวตลอดเวลา ขึ้นอยู่กับสถานการณ์และความเหมาะสมของแต่ละบุคคลหรือกลุ่มของบุคคล ในส่วนที่เกี่ยวกับความเสี่ยง คือ การสร้างภูมิคุ้มกันหรือการลดความเสี่ยง คือ ให้ปลอดภัยจากความผันแปรมากที่สุด มีลักษณะที่ยั่งยืน (Sustainability) ซึ่งขึ้นอยู่กับว่าจะต้องการความปลอดภัยมากน้อยเพียงใด ดังนั้นความพอดีในอีกความหมายหนึ่งก็คือ การกระจายไม่ให้เกิดความเสี่ยง โดยเฉพาะอย่างยิ่งความเสี่ยงที่ไม่สามารถควบคุมได้ ดังนั้นการลดความเสี่ยงประเภทดังกล่าวจึงต้องพยายาม กระจายความเสี่ยงหรือสร้างภูมิคุ้มกัน และอีกวิธีหนึ่งที่จะลดความเสี่ยงก็คือ การพึ่งตนเอง พยายามเพิ่มขีดความสามารถในการควบคุมปัจจัยที่ก่อให้เกิดความไม่แน่นอนต่างๆ ในส่วนที่แต่ละคนสามารถควบคุมได้ด้วยตัวเองให้มากที่สุด เพราะถ้าหากยังสามารถพึ่งตนเองได้มากเท่าใด ปัจจัยที่อยู่นอกเหนือการควบคุมของตนเองยิ่งลดลง ซึ่งจะมีผลทำให้ความเสี่ยงลดลงด้วย ส่วนองค์ประกอบของการพึ่งตนเองนั้นประกอบด้วย สติ ความรู้ และความเพียร องค์ประกอบเหล่านี้จะช่วยลดความเสี่ยงได้มาก แต่การพึ่งตนเองไม่ได้หมายความว่าไม่ควรจะพึ่งคนอื่น แต่ควรจะมีการพึ่งพากันในชุมชน ซึ่งช่วยให้สร้างพลัง และที่ต้องหลีกเลี่ยง คือ การเอาเปรียบ ดังนั้น สิ่งที่กำลังกับความเสี่ยง คือ ความเสี่ยง และสิ่งที่กำลังกับความเสี่ยงคือ การพึ่งพาตนเอง

อีกทัศนะหนึ่งของแนวความคิดเศรษฐศาสตร์พอเพียงในกลุ่มนี้ก็คือ ความพยายามที่จะก่อให้เกิดประสิทธิภาพโดยรวมดีที่สุด (Optimal Global Efficiency) เพราะถ้าหากพิจารณาเฉพาะเศรษฐกิจในระบบตลาดแต่เพียงอย่างเดียว และเน้นประสิทธิภาพของระบบตลาด (Market Efficiency) นั้นก็อาจจะเป็นจุดเน้นได้ แต่ข้อเท็จจริงก็คือ ระบบตลาดนั้นมีต้นทุนเช่นกัน นั่นคือ ต้นทุนในการ

แลกเปลี่ยน (Transaction Cost) นอกจากนั้นสนามแข่งขันอาจจะไม่เหมาะสมหรือไม่ได้ระดับสำหรับทุกคน โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ที่มีอำนาจในการต่อรองต่ำ ซึ่งจะทำให้ต้นทุนการแลกเปลี่ยนของบุคคลเหล่านี้สูงเกินไป ดังนั้น ในส่วนที่ไม่สามารถพึ่งประสิทธิภาพของระบบตลาดได้ หรือไม่สามารถพึ่งเศรษฐกิจระบบตลาด (Trade Economy) ทางเลือกจึงต้องเป็นเศรษฐกิจที่พึ่งตนเอง และพึ่งพากันเอง

3. กลุ่มที่อธิบายว่าสอดคล้องกับเศรษฐศาสตร์กระแสหลัก เห็นว่าเศรษฐกิจพอเพียง ก็คือ การดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจภายใต้ข้อจำกัดของรายได้ (Budget Constraint) อีกแนวคิดหนึ่งของเศรษฐกิจพอเพียงนั้นคือ แนวทางในการบริหารความเสี่ยง (Risk Management) โดยมีการกระจายความเสี่ยงอย่างสมดุล ทั้งนี้เพราะจะต้องคำนึงถึงการแลกเปลี่ยนกันกับประสิทธิภาพ นั่นก็คือ ถ้าหากไม่พึ่งภายนอกมากนัก ก็สามารถลดความเสี่ยงได้มาก แต่ก็เสียโอกาสที่จะได้รับผลประโยชน์ในแง่ของประสิทธิภาพที่ได้รับเพิ่ม จากการที่แต่ละฝ่ายเน้นความชำนาญเฉพาะอย่างแล้วนำมาแลกเปลี่ยนกัน หรืออาจจะเปรียบเทียบระหว่างการบริโภค และ การลงทุน การที่เกิดมีรายได้แล้วเอาไปบริโภค ความเสี่ยงก็จะไม่มีและทรัพย์สินก็จะไม่ออกง่อย แต่ถ้าหากต้องการให้ทรัพย์สินงอกงวยด้วยการไปลงทุน ความเสี่ยงก็ย่อมตามมา นอกจากนั้น การไม่ติดต่อกับชายก็มีได้หมายความว่าไม่มีความเสี่ยงลงได้เช่นกัน ถ้าหากการพึ่งตนเองมีความหมายในแง่ความสามารถในการควบคุมปัจจัยเสี่ยงต่างๆ ได้ ถึงแม้จะติดต่อกับชายกับต่างประเทศ หรือใช้เทคโนโลยีจากต่างประเทศ ก็ขึ้นอยู่กับว่าสามารถควบคุมกลไกที่ทำงาน ของตลาดหรือเทคโนโลยีเหล่านั้นได้มากน้อยเพียงใด ดังนั้นการค้ากับต่างประเทศหรือการใช้เทคโนโลยีจากต่างประเทศ ไม่ได้หมายถึงการสูญเสียการควบคุมโดยอัตโนมัติ หากแต่ขึ้นอยู่กับ กฎกติกาที่ตกลงกันไว้

ปัจจุบัน ทฤษฎีใหม่ได้รับการนำออกเผยแพร่ และนำไปใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติให้แก่เกษตรกรทั่วประเทศ ผลของการนำทฤษฎีใหม่ไปประยุกต์ใช้ในหลายพื้นที่พิสูจน์ให้เห็นว่าการปฏิบัติตามแนวทางพระราชดำริได้ส่งผลให้เกษตรกรมีรายได้ และความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น สามารถพึ่งพาตนเองได้ ซึ่งเป็นไปตามหลักความคิดว่าด้วยเศรษฐกิจพอเพียง ที่ให้มีการพัฒนาขีดความสามารถในการผลิตและบริโภคอย่างพออยู่พอกิน ไปจนถึงขั้นแปรรูปอุตสาหกรรม การเกษตร มีการสร้างอาชีพที่หลากหลาย เกิดตลาดซื้อขาย มีการสะสมทุน ทำให้เศรษฐกิจชุมชนพัฒนาขึ้นมาอย่างมั่นคง และเป็นพื้นฐานของการพัฒนาที่ยั่งยืน ในภาวะจำเป็นที่สังคมไทยต้องคล้อยตามกระแสโลก แนวความคิดทฤษฎีใหม่และเศรษฐกิจพอเพียงเป็นแนวทางที่เอื้ออำนวยต่อความเป็นอิสระเสรี ความมั่นคง และประโยชน์สุขของประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศ

พฤติกรรม

1. ความหมายของพฤติกรรม มีผู้ให้ความหมายของพฤติกรรมไว้ ดังนี้

ประสาธ อิศรปริดา (2520 : 1) ได้ให้ความหมายของพฤติกรรมไว้ว่า พฤติกรรม หมายถึง กิริยาอาการ การกระทำหรือกิจกรรมทุกชนิดของมนุษย์หรือสัตว์ ซึ่งกิจกรรมหรือการกระทำนั้นอาจเป็นการกระทำที่เฉพาะเจาะจงหรือไม่ก็ได้ หรืออาจเป็นพฤติกรรมที่แสดงออกมาให้ปรากฏเห็นได้หรืออากัปกิริยาภายใน ซึ่งผู้อื่นไม่สามารถเห็นได้

ปริญ ลักขิตานนท์ (2544 : 26-27) ได้ให้ความหมายของพฤติกรรมไว้ว่า พฤติกรรม หมายถึง กิจกรรมหรืออาการกระทำต่างๆ ของสิ่งมีชีวิตได้ เช่น การเดิน การพูด การหัวเราะ การรับประทาน การสัมผัส เป็นต้น เรียกว่าพฤติกรรมภายนอก หรือเป็นชีวิต ซึ่งมนุษย์อื่นสามารถ การกระทำที่บุคคลอื่นมองไม่เห็นด้วยตา เช่น การคิด การฝัน เป็นต้น ต้องสังเกตโดยใช้เครื่องมืออื่นๆ เข้าช่วย เช่น การใช้เครื่องมือจับเท็จ การใช้เครื่องมือวัดการหายใจ เข้าออก เป็นต้น พฤติกรรมประเภทนี้เรียกว่า พฤติกรรมภายใน

สิทธิโชค วรรณสันติกุล (2547 : 14) ได้ให้ความหมายของพฤติกรรมไว้ว่า พฤติกรรม หมายถึง การกระทำของอินทรีย์ หรือสิ่งมีชีวิต การกระทำที่ว่านี้รวมทั้งการกระทำที่เกิดขึ้นทั้งที่ผู้กระทำรู้สึกตัวและไม่รู้สึกตัวในขณะที่กระทำ และยังหมายรวมทั้งการกระทำที่สามารถสังเกตได้หรือสังเกตไม่ได้ก็ตาม โดยมากนักจิตวิทยาจะแบ่งพฤติกรรมออกเป็น 2 ประเภท คือ

1. พฤติกรรมภายนอก หมายถึง การกระทำที่ผู้อื่นสามารถสังเกตได้โดยตรง เช่น ร้องไห้ ยิ้ม วิ่ง พุด เป็นต้น การกระทำอย่างนี้ไม่ว่าใครก็ย่อมเห็นได้ สังเกตได้ เมื่อใช้คำว่า สังเกตได้ หมายความว่าอาจจะด้วยการฟัง การสัมผัส การสูดดมก็ได้

2. พฤติกรรมภายใน หมายถึง การกระทำที่ผู้อื่นสังเกตไม่ได้โดยตรง เช่น หัวเพ็ญ เสียใจ ฯลฯ ส่วนมากเป็นพฤติกรรมที่เกี่ยวกับกระบวนการทำงานภายในสมอง ถ้าต้องการจะสังเกตพฤติกรรมภายในต้องอาศัยการกระตุ้นหรือจัดสิ่งแวดล้อมให้เข้าของพฤติกรรมแสดงออกมาเป็นพฤติกรรมภายนอก เช่น ถามหรืออาศัยแบบทดสอบล้วงออกมา เพื่อว่าผู้สังเกตจะได้ใช้เป็นข้อมูลในการคาดเดาถึงพฤติกรรมภายในได้

2. ความเชื่อเบื้องต้นที่ทำให้มนุษย์กระทำพฤติกรรม นับตั้งแต่โบราณนักคิดนักปราชญ์ได้พยายามค้นคว้าและคิดค้นเพื่อหาว่า พฤติกรรมมนุษย์เกิดขึ้นมาได้อย่างไร มีอะไรเป็นตัวกำหนดหรือเป็นสาเหตุให้มนุษย์แสดงพฤติกรรมออกไปในรูปต่างๆ อย่างที่กำลังเป็นอยู่นี้ นักจิตวิทยาเป็นส่วนหนึ่งที่กำลังค้นคว้าหาคำตอบ กลุ่มนักจิตวิทยามีทัศนะกำเนิดของพฤติกรรม

ของมนุษย์แตกต่างกันออกไปตามความเชื่อของแต่ละคน ทักษะดังกล่าวแยกออกได้ 4 ลำดับ ดังนี้ (สิทธิโชค วรานุสันติกุล. 2547 : 14-18)

2.1 สำนักจิตวิเคราะห์ สำนักนี้อยู่ภายใต้การนำของจิตแพทย์ชาวออสเตรียชื่อ Sigmund Freud และยังมีผู้มีชื่อเสียงในกลุ่มนี้อีกหลายคน เช่น Carl Jung, Alfred Adler เป็นต้น แนวคิดเกี่ยวกับการกำเนิดพฤติกรรมมนุษย์ของสำนักนี้วางพื้นฐานอยู่บนความเชื่อที่ว่า มีแรงขับทางชีวภาพและสัญชาตญาณ โดยกำเนิดเป็นตัวทำให้เกิดพฤติกรรม แรงขับทางชีวภาพ และสัญชาตญาณนี้แสดงออกมาในรูปของความต้องการทางเพศกับความก้าวร้าวที่ซ่อนอยู่ภายใต้จิตสำนึก และคอยผลักดันให้มนุษย์เราตอบสนองความต้องการดังกล่าวอยู่รำไป แต่สังคมมนุษย์มีกฎเกณฑ์ตราเอาไว้ เพื่อหักห้ามการกระทำเกี่ยวกับเพศและความก้าวร้าว ฉะนั้นมนุษย์จึงเกิดความขัดแย้งขึ้นมาในตนเอง และไม่อาจตอบสนองความต้องการทั้งสองอย่างได้ดี เนื่องจากการได้รับการอบรมเลี้ยงดูมาตั้งแต่เด็กให้รู้จักทำตามกฎเกณฑ์ของสังคม เมื่อไม่อาจจะได้มาซึ่งความต้องการ ความหวัง ความปรารถนา หรือ ตัณหา ดังกล่าว เพราะต้องยับยั้งชั่งใจตามกฎเกณฑ์ของสังคม ทำให้มนุษย์เกิดความขัดแย้งในตัวเอง อยากได้ตามต้องการ และอยากเป็นคนดี ทำตามกฎเกณฑ์ของสังคมด้วยดี ทำให้เป็นผลให้เกิดความเครียด มนุษย์หาทางทำให้ความเครียดนี้หายไปด้วยการใช้กลไกในการป้องกันตนเอง เช่น เมื่อต้องการทำร้ายผู้อื่นแต่ทำไม่ได้ด้วยสาเหตุใดก็ได้แล้วแต่คนเราอาจใช้วิธีฟันกลางวันว่าตนเองเป็นพระเอก ต่อยทำร้ายผู้อื่นจนเขายอมแพ้ บางครั้งถูกดูค่าจากผู้มีอำนาจเหนือกว่าก็อยากจะได้ตอบ แต่ทำไม่ได้ก็เลยแสดงความก้าวร้าวร้ายที่มาลงที่สัตว์เลี้ยงบ้าง สิ่งของบ้าง หรือรักชอบผู้หญิงสักคนหนึ่งแต่เขาไม่เล่นด้วย ผู้ชายที่อาจทำเป็นว่าไม่เห็นสวยเลย ทำเป็นเล่นตัวไปได้ เป็นต้น

นักจิตวิทยาจิตวิเคราะห์เห็นว่า พันธุกรรม เจื้อนไขทางชีวภาพ และประสบการณ์การอบรมเลี้ยงดูในตอนที่ยังเป็นเด็กเป็นตัวกำหนดพฤติกรรมมนุษย์ โดยมนุษย์นั้นโดยพื้นฐานแล้วชั่วร้ายเต็ม ไปด้วยแรงปรารถนาซุกซ่อนอยู่ในจิตใต้สำนึก คอยบงการให้แสดงพฤติกรรมเพื่อแสวงหาสิ่งที่จะมาตอบสนองความต้องการทางเพศ และความก้าวร้าวเป็นสำคัญ ซึ่งนักจิตวิทยาในสำนักอื่นไม่เห็นด้วยกับการมองมนุษย์ในแง่ร้ายอย่างนี้ มีการตั้งข้อสังเกตว่า ความเชื่อของนักจิตวิเคราะห์นั้นเกิดมาจากอิทธิพลของการที่ได้สรุปทฤษฎีจากการศึกษาพฤติกรรมของคนไข้โรคจิตจึงทำให้ได้ความเชื่ออย่างนั้น ซึ่งอาจไม่จริงในคนธรรมดาที่ไม่ได้ป่วยเป็นโรคจิต นักจิตวิเคราะห์ได้ทำให้จิตวิทยาสังคมมีเนื้อหาสมบูรณ์ขึ้นทางด้านการพัฒนาบุคลิกภาพ สังคม ประกิต ความก้าวร้าว และอิทธิพลของวัฒนธรรมต่อพฤติกรรมมนุษย์ซึ่งปัจจุบันนี้เป็นแก่นสำคัญของการวิเคราะห์พฤติกรรม ทั้งนี้เพราะวัฒนธรรมเป็นบ่อเกิดแห่งการสรรค์สร้างมนุษย์ 2 ประเด็นคือ รูปธรรม ได้แก่ ที่อยู่อาศัย การทำมาหากิน การแต่งกาย วรรณกรรม และนามธรรม

ได้แก่ ความเชื่อ ค่านิยม บรรทัดฐาน กฎเกณฑ์ต่าง ๆ ทางสังคม ทั้งสองประเด็นนี้มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมมนุษย์อย่างมาก ทำให้เกิดพฤติกรรมของมนุษย์แตกต่างกันตามวัฒนธรรมของกลุ่มของตนเอง

2.2 สำนักพฤติกรรมนิยม นักจิตวิทยาสำนักนี้มีทัศนะพฤติกรรมของมนุษย์ถูกกำหนดขึ้นมาจากสิ่งแวดล้อม พวกเขาปฏิเสธความมีอยู่ของสภาวะภายในตัวมนุษย์ เช่น แรงจูงใจ จิตเจตคติ ค่านิยม เป็นต้น โดยสิ้นเชิง โดยเหตุผลว่าสิ่งต่างๆ ที่เราเรียกสภาวะภายในนั้นเป็นเพียงผลพลอยได้ อันเกิดจากการแสดงพฤติกรรมออกไปในอดีตแล้วได้รับผลกระทบพฤติกรรมตอบแทนกลับมา เคยให้ออมปลวกแล้วถูกหอยก็เลยมีความเชื่อว่าจอมปลวกนั้นศักดิ์สิทธิ์ ความเชื่อนี้เกิดขึ้นมาได้เพราะพฤติกรรมให้ออมปลวกแล้วได้ผลกรรมพึงพอใจคือถูกหอย มิได้เกิดขึ้นมาจากภายในตัวบุคคลตั้งแต่เกิดเช่นเดียวกับสภาวะภายในตัวบุคคลอื่นๆ ก็เหมือนกัน ล้วนแล้วแต่เกิดจากการเรียนรู้เงื่อนไขของผลกรรมที่ได้แสดงพฤติกรรมออกไป

นักจิตวิทยาสำนักพฤติกรรมนิยมนี้ เป็นผู้เน้นการศึกษาพฤติกรรมมนุษย์อย่างเป็นวิทยาศาสตร์ พวกเขามีความเห็นที่ไม่มีประโยชน์อันใดที่จะศึกษาพฤติกรรมมนุษย์โดยดูจากสาเหตุของพฤติกรรมที่เป็นสภาวะภายในมนุษย์ ซึ่งวัดไม่ได้จับต้องไม่ได้เลย แทนที่จะศึกษาสาเหตุของสภาวะภายในเช่นนี้ นักจิตวิทยาควรจะศึกษาจากตัวพฤติกรรมที่แสดงออกมาเห็นได้ชัดเจนแล้ววัดได้จะดีกว่า ด้วยเหตุนี้ นักจิตวิทยาพฤติกรรมนิยมจึงพยายามศึกษาพฤติกรรมในแง่เดียวคือ ในแง่ที่ว่ามันได้รับอิทธิพลจากสิ่งแวดล้อมอย่างไร ถูกกระตุ้นให้เกิดและถูกควบคุมโดยสิ่งแวดล้อมอย่างไร เพราะการศึกษาพฤติกรรมด้วยวิธีนี้นั้นจะมีความเป็นสภาวะวิสัยไม่ว่าจะเป็นผู้ใดก็จะเห็นได้เหมือนกัน วิธีศึกษาวิจัยพฤติกรรมของพวกเขาจึงต้องศึกษาในห้องทดลองที่มีการควบคุมตัวแปรอย่างเคร่งครัด มีการวัดที่แม่นยำจนได้ข้อมูลเป็นปริมาณเช่นเดียวกับการศึกษาวิจัยทางวิทยาศาสตร์ ธรรมชาติ เช่น วิชาฟิสิกส์ วิชาเคมี เป็นต้น

2.3 สำนักปัญญานิยม นักจิตวิทยาฝ่ายปัญญานิยมกลับเต็มใจที่จะเชื่อว่าจะต้องมีอะไรบางอย่างที่อยู่ภายในตัวมนุษย์ตามธรรมชาติที่มีส่วนในการก่อให้เกิดพฤติกรรมที่ทำให้คนอื่น ๆ สังเกตได้ นักจิตวิทยากลุ่มนี้จึงสนใจศึกษาเรื่องกระบวนการทางสมองว่าเป็นต้นกำเนิดของพฤติกรรมมนุษย์ เป็นต้น ว่าการใส่ใจ การคิด การจำ การคาดหวัง การฝันเฟื่อง และการรู้ตัวหรือวิญญานในขั้นที่ 5 ของพุทธศาสนานั้นเองว่ามีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของมนุษย์อย่างไร

นักปัญญานิยมเชื่อว่า การรับรู้และการแปลความหมายแต่ละบุคคลจะมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมที่เขาแสดงออกมา ดังนั้นการทำความเข้าใจกับพฤติกรรมจึงได้อาศัยความเข้าใจสิ่งเหล่านี้ด้วย นอกเหนือไปจากการทำความเข้าใจกับอิทธิพลของสิ่งแวดล้อมที่มีต่อพฤติกรรม สิ่งนี้

พวกปัญญานิยมศึกษามีไข่ตัวพฤติกรรมเอง แต่เป็นการรู้ตัวหรือวิญญาน ซึ่งเขาเชื่อว่าโดยการศึกษาเรื่องการรู้ตัวหรือวิญญานนี้แล้ว จะเป็นตัวเปิดเผยว่าอะไรอยู่ในจิตหรือกระบวนการทางสมองทำงานอย่างไรในการแสดงพฤติกรรมตอบสนองต่อสิ่งแวดล้อม

พวกปัญญานิยมนี้ทัศนะว่า มนุษย์เป็นผู้ผลิตข้อมูลมากกว่าจะเป็นตัวกลางในการส่งข้อมูลบางอย่างจากสิ่งเร้า แล้วนำไปจัดกระทำใหม่พร้อมทั้งตีข้อมูลนั้นด้วย ถ้าหากเป็นตัวกลางเฉยๆ กระบวนการเช่นนี้ย่อมเกิดไม่ได้ ในประเด็นนี้ทัศนะของนักจิตวิทยาพฤติกรรมนิยมผู้ซึ่งเชื่อว่ามนุษย์เป็นเพียงตัวกลางส่งข้อมูลเท่านั้น ดูจะมีความน่าเชื่อถือไม่เท่าพวกปัญญานิยม นักปัญญานิยมยังเชื่อว่ามนุษย์มิได้มองเห็นปรากฏการณ์ธรรมชาติด้วยดวงตาเฉยๆ แต่มนุษย์เราได้ใช้ความเข้าใจ และประสบการณ์ของตนเองเป็นพื้นฐานของการมองเห็นปรากฏการณ์ตามธรรมชาติด้วย ตัวอย่างเช่น เมื่อเราเห็นพฤติกรรมของเพื่อนเราแสดงต่อเรา เราจะใช้ประสบการณ์ของเราตีความหมายพฤติกรรมของเขาแล้ว จึงจะตอบโต้ด้วยพฤติกรรมที่คิดว่าเหมาะสม เรามีได้โต้ตอบออกไปเหมือนหุ่นยนต์ที่มีแบบแผนการตอบสนองเหมือนเดิมทุกอย่าง ถ้าเราถูกเร้าด้วยสิ่งเร้าเดิมในการพบกันกับเพื่อนหลายครั้ง ถึงแม้เขาจะแสดงกิริยาต่อเราเหมือนเดิม แต่เราอาจจะโต้ตอบกลับไปต่างกัน เพราะสภาพทางอารมณ์และแรงจูงใจภายในของเราในเวลาและสถานที่นั้น อาจจะมีผลทำให้ตีความต่อกิริยาของเขาแตกต่างกัน เราจึงกล่าวได้ว่าพวกปัญญานิยมนี้ปฏิเสธเรื่องสภาวะวิสัยในการสังเกตปรากฏการณ์ธรรมชาติ แต่อ้างว่าเมื่อคนเราสังเกตปรากฏการณ์ธรรมชาติแล้ว ข้อมูลที่จะได้จะเป็นไปตามการตีความของผู้สังเกตแต่ละคน ซึ่งอาจจะแตกต่างกันไป เรียกว่าอัตวิสัย มากกว่าที่จะเป็นสภาวะวิสัยด้วยเหตุผลที่ว่า คนเรารับรู้ปรากฏการณ์รอบตัวด้วยการนำเอาความเข้าใจของตนเองไปตีปรากฏการณ์เหล่านั้น บุคคลมีชื่อเสียงสำนักนี้ได้แก่ บันจอร์ (Bandura) เพียเจต์ (Piaget) เป็นต้น

2.4 สำนักมนุษยนิยม มีความเชื่อว่ามนุษย์ทุกคนเกิดมาพร้อมกับความดีงาม มีแรงจูงใจอยู่ในตัวที่จะกระทำพฤติกรรมที่เป็นความดี มีความต้องการที่จะพัฒนาตัวเองไปสู่ความเจริญงอกงาม ความเชื่อนี้ดูเหมือนจะเป็นคนละแนวกับนักจิตวิเคราะห์ทั้งหลายซึ่งมองมนุษย์ในแง่เต็มไปด้วยตัณหา และยังเชื่อว่าโดยธรรมชาติมนุษย์ตอบสนองต่อสิ่งแวดล้อมในลักษณะของผู้กระทำ ไม่ใช่ผู้ถูกกระทำ หรือผู้ปล่อยให้สิ่งแวดล้อมชักจูงไปตามแรงดึงดูดโดยไม่รู้ตัว หรืออาจกล่าวได้อีกนัยหนึ่งว่า มนุษย์เป็นผู้เปลี่ยนแปลงเป็นผู้สร้างสิ่งแวดล้อม และมีอิทธิพลเหนือสิ่งแวดล้อมด้วย ความเชื่อเช่นว่านี้ก็นับว่าขัดแย้งกับนักจิตวิทยาพฤติกรรมนิยมโดยตรง ผู้นำมีชื่อเสียงของสำนักนี้ได้แก่ มาสโลว์ (Maslow) และโรเจอร์ (Rogers) ทั้งสองคนนี้นับมนุษย์ทุกคนพยายามเป็นอย่างยิ่งที่จะพาตนเองไปสู่สภาพอย่างหนึ่ง ซึ่งเขาจะรู้จักความจริงของตนเองอย่างสมบูรณ์ ซึ่งสภาพดังกล่าวนี้เป็นความเจริญงอกงามเต็มที่สุด จุดมุ่งหมายของชีวิตคนเรานั้น

คือการใช้ชีวิตที่เบิกบาน และการสร้างสรรค์ต่างๆ ในรูปแบบใหม่ มิใช่จะเพียงปรับตนเองให้เข้ากับสิ่งที่มีอยู่แล้วแต่เพียงอย่างเดียว

3. การวัดพฤติกรรม ในการวัดพฤติกรรมเพื่อให้ได้ข้อมูลที่จะตอบคำถามวิจัยได้ชัดเจนขึ้นมีความหมายยิ่งขึ้น ควรใช้การวัดพฤติกรรมในหลายๆ วิธีดังนี้ (สมาน มานะกิจ. 2539 : 11)

3.1 เจตนาเชิงพฤติกรรม คือ การถามว่า เขาได้วางแผนที่จะทำอะไรบ้าง ในสถานการณ์ต่างๆ เช่น จะกินปลาดิบหรือไม่ จะพาถูกไปฉีดวัคซีนหรือไม่ จะดื่มเหล้าหรือไม่ จะขับถ่ายในส้วมหรือไม่ เป็นต้น

3.2 การสังเกตจากพฤติกรรม ใช้วิธีสังเกตพฤติกรรมที่เราต้องศึกษา ในสถานการณ์ทดลองหรือในสภาพจริง

3.3 ตัวบ่งชี้พฤติกรรม คือ การรวบรวมข้อมูล การกระทำต่างๆ เมื่อบุคคลได้แสดงพฤติกรรมแล้ว เช่น ต้องการรู้ว่าชาวบ้านต้องการดื่มเหล้าหยี่ห้ออะไร ก็รวบรวมจำนวนเหล้าหยี่ห้อต่างๆ ที่มีขายในร้านค้าของหมู่บ้านว่ายี่ห้อใดขายได้มากที่สุด หรือต้องการทราบวาชนิคของยาแก้ปวดที่ชาวบ้านใช้ก็ดูจากจำนวนที่ชาวบ้านซื้อไปจากร้านว่ายี่ห้อใดขายได้มากที่สุด การศึกษาตัวบ่งชี้พฤติกรรมนี้ อาจได้จากการสังเกตหลักฐานของพฤติกรรมได้เพราะพฤติกรรมที่เกิดขึ้นมักมีร่องรอยเหลือไว้ให้สังเกตร่องรอยนี้อาจจะคิดตัวผู้ทำพฤติกรรมหรืออยู่ในสิ่งของอื่นๆ ร่องรอยคิดตัวผู้กระทำพฤติกรรม เช่น รอยคราบบุรุษที่พื้น หรือที่ปลายนิ้วมือ หน้าแดงกล้า เนื่องจากการดื่มเหล้ามากหรือหน้าตาเศร้าหมอง เพราะมีเรื่องกลุ้มใจ เป็นต้น นอกจากนี้หลักฐานพฤติกรรมที่จะเป็นตัวบ่งชี้พฤติกรรม ยังอาจหาได้จากเอกสารและระเบียบต่าง ๆ เช่น หลักฐานการจดทะเบียนสมรส จดหมาย เป็นต้น

3.4 การวัดพฤติกรรมโดยทางอ้อม คือ การให้บุคคลรายงานสถานการณ์นั้นๆ

4. การสังเกตพฤติกรรม การสังเกตพฤติกรรมสามารถสังเกตได้ ดังนี้

4.1 การสังเกตโดยตรง เป็นการสังเกตในขณะที่พฤติกรรมนั้นๆ กำลังเกิดขึ้นอยู่ การสังเกตโดยวิธีนี้ มีข้อบกพร่องที่ไม่สามารถจะให้ผู้ถูกสังเกตแสดงพฤติกรรมที่ผ่านไปแล้วอย่างเหมือนเดิมได้อีก การสังเกตจึงต้องละเอียดรอบคอบ ทุกแง่ทุกมุม ในขณะที่พฤติกรรมนั้นๆ กำลังเกิดขึ้น ในการสังเกตโดยแบ่งตามลักษณะการสังเกตได้ดังนี้

4.1.1 สังเกตโดยการเข้าร่วม (Participated Observation) สังเกตการกระทำของคนเป็นเสมือนสมาชิกของกลุ่มนั้นๆ เช่น เข้าไปอยู่ร่วมกับชาวบ้าน และบันทึกพฤติกรรมไปเรื่อยๆ วิธีนี้ใช้กันมากในวิชามานุษยวิทยา (Anthropology) ในทางสาธารณสุขก็อาจใช้ได้โดยสาธารณสุขตำบลผู้ใกล้ชิดกับชาวบ้าน เป็นผู้สังเกตพฤติกรรมต่างๆ ของชาวบ้านโดยไม่ให้ชาวบ้านรู้ตัว

4.1.2 ลอบสังเกตุ ทำเป็นปิดบังซ่อนเร้นผู้สังเกต อาจทำได้โดยใช้กล้องส่องทางไกลดูพฤติกรรม เช่น การสังเกตชีวิตสัตว์ป่าของนักนิยมนไพร หรืออาจทำได้โดยใช้กระจกทางเดียว (One-Way Mirror) ซึ่งด้านหนึ่งเป็นกระจกใส สามารถมองเห็นได้ ส่วนอีกด้านเป็นกระจกเงาไม่สามารถมองเห็นได้หลังกระจกใช้สังเกตพฤติกรรม

4.2 สังเกตทางอ้อม เป็นการสังเกตพฤติกรรมซึ่งผ่านการถ่ายทอดด้วยเครื่องมืออย่างใดอย่างหนึ่ง เช่น สังเกตจากการถ่ายทำเป็นภาพยนตร์ไว้ เป็นต้น

5. การเกิดพฤติกรรม กล่าวว่ นักจิตวิทยาเชื่อว่า พฤติกรรมนั้น เป็นผลเกิดจากการกระทำปฏิกริยาของมนุษย์ หรืออินทรีย์ (Person or Organism) กับสิ่งแวดล้อม (Environment) พฤติกรรมต่างๆ ในชีวิตประจำวัน ส่วนใหญ่มักจะเป็นพฤติกรรมที่เกิดจากการกระตุ้นที่เรียกว่า “พฤติกรรมที่ถูกจูงใจ” (Motivated Behavior) ซึ่งมีลำดับขั้นของพฤติกรรมดังนี้คือ เมื่อมีสิ่งเร้าเกิดขึ้นก็จะทำให้เกิดความต้องการ เมื่อเกิดความต้องการก็จะพยายามแสวงหาทางตอบสนองความต้องการ เมื่อได้รับการตอบสนองความต้องการหรือไม่ได้รับการตอบสนองก็จะแสดงออกมาคือพอใจหรือไม่พอใจ ถ้าหากพอใจความต้องการก็ลดลง หากไม่ได้รับการตอบสนองก็เกิดความต้องการนั้นอยู่ แรงขับก็จะไม่ลดลง (อทิชา เปาอินทร์. 2549 : 21)

6. องค์ประกอบพฤติกรรม (ประภาเพ็ญ สุวรรณ. 2526 : 156-161) ได้แบ่งองค์ประกอบพฤติกรรมเป็น 3 ส่วนคือ

6.1 พฤติกรรมด้านพุทศศึกษา (Cognitive Domain) เป็นความสามารถทางด้านความรู้การใช้ความคิดและพัฒนาการทางด้านสติปัญญา ได้แก่ ความรู้ ความเข้าใจ การนำไปใช้ การวิเคราะห์ การสังเคราะห์ และการประเมินผล

6.2 พฤติกรรมด้านทัศนคติ (Affective Domain) หมายถึง ความสนใจ ความรู้สึก ทำที่ ความชอบในการให้คุณค่า หรือปรับปรุงค่านิยมที่ยึดถือเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นภายในจิตใจของแต่ละบุคคล พฤติกรรมด้านทัศนคตินี้เป็นตัวควบคุมพฤติกรรมการปฏิบัติของบุคคล โดยการวางแนวทางการปฏิบัติและแสดงลักษณะที่จะปฏิบัติตามแนวทางที่บุคคลนั้นกำหนดขึ้น

6.3 พฤติกรรมด้านการปฏิบัติ (Psychomotor Domain) เป็นการปฏิบัติที่แสดงออกมาในสถานการณ์หนึ่ง หรืออาจเป็นพฤติกรรมที่คาดคะเนว่าอาจปฏิบัติในโอกาสต่อไป เป็นพฤติกรรมขั้นสุดท้ายที่จะเกิดขึ้น ได้ต้องอาศัยพฤติกรรมด้านความรู้ ทัศนคติเป็นพื้นฐาน ซึ่งสามารถประเมินผลได้ง่าย แต่กระบวนการที่ก่อให้เกิดพฤติกรรมต้องอาศัยเวลาและการตัดสินใจหลายขั้นตอน

การยอมรับการเปลี่ยนแปลง

1. ความหมายของการยอมรับการเปลี่ยนแปลง การยอมรับของแต่ละบุคคลนั้น ถือว่าเป็นการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมอย่างหนึ่ง ซึ่งได้มีผู้ให้ความหมายไว้มากมาย ดังนี้

ฟอสเตอร์ (ทัศนพร พุ่มพวง. 2548 : 37 ; อ้างอิงมาจาก Foster. n.d.) กล่าวว่า การยอมรับ หมายถึง การที่ประชาชนได้เรียนรู้โดยผ่านการศึกษา สามารถอธิบายได้โดยผ่านขั้นการเรียนรู้ การยอมรับจะเกิดขึ้นได้เมื่อมีการเรียนรู้ด้วยตนเอง และการเรียนรู้จะได้ผลก็ต่อเมื่อบุคคลนั้นได้ทดลองปฏิบัติ แล้วเกิดความแน่ใจว่าสิ่งนั้นมีประโยชน์

เพลินพร ผิวงาม (ทัศนพร พุ่มพวง. 2548 : 37 ; อ้างอิงมาจาก เพลินพร ผิวงาม. 2542 : 5) กล่าวว่า การยอมรับเป็นพฤติกรรมของบุคคลในการจะรับเอาสิ่งหนึ่งสิ่งใดที่ตนเห็นว่า เป็นสิ่งที่ดีกว่าทั้งรูปธรรมและนามธรรมไปปฏิบัติด้วยความพอใจ และการยอมรับจะเกิดขึ้นได้โดยผ่านขั้นตอนการเรียนรู้และได้ทดลองมาขั้นหนึ่งแล้ว โดยระยะเวลาการตัดสินใจรับเอานั้นอาจกินเวลาเป็นปีๆ

เสถียร เขยประทับ (ทัศนพร พุ่มพวง. 2548 : 37 ; อ้างอิงมาจาก เสถียร เขยประทับ. 2528 : 22) กล่าวว่า การยอมรับเป็นกระบวนการตัดสินใจเกี่ยวกับสิ่งใหม่ที่เกิดขึ้นในสมอง โดยผ่านขั้นตอนต่างๆ ตั้งแต่ขั้นแรกที่มีความรู้เกี่ยวกับสิ่งใหม่นั้น ไปจนถึงขั้นยืนยันการตัดสินใจที่กระทำไปแล้ว ซึ่งนับเป็นการตัดสินใจแบบพิเศษ

ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า การยอมรับเป็นพฤติกรรมของแต่ละบุคคล ในการรับเอาสิ่งใหม่มา ยึดถือปฏิบัติด้วยความเต็มใจ โดยพฤติกรรมนั้นมีการเปลี่ยนแปลงอย่างเป็นกระบวนการและมีระยะเวลา

2. องค์ประกอบของการยอมรับสิ่งใหม่ มีผู้อธิบายไว้ ดังนี้

ดิเรก ฤกษ์ห่วย (2528 : 24-27) ได้อธิบายว่า องค์ประกอบที่สำคัญเกี่ยวกับการยอมรับสิ่งใหม่มี 4 ประการคือ

2.1 ความรู้หรือเทคโนโลยีที่จะนำไปใช้ให้เกิดการยอมรับการเปลี่ยนแปลง ซึ่งอาจเป็นสิ่งใหม่หรือความรู้เดิมแต่นำมาปรับใช้ใหม่ ลักษณะของเทคโนโลยีที่ทำให้เกิดการยอมรับต่างกัน ได้ คือ ลักษณะภายในและภายนอกของเทคโนโลยีหรือสิ่งที่นำไปใช้

2.2 ผู้นำการเปลี่ยนแปลง (Change agent) การที่กลุ่มเป้าหมายยอมรับการเปลี่ยนแปลงต่างกันนั้นขึ้นอยู่กับสถานการณ์ที่ผู้นำการเปลี่ยนแปลงทำให้เกิดขึ้น ตลอดจนหลักการในการถ่ายทอดความคิดของผู้นำด้วย

2.3 สถานการณ์หรือสภาพแวดล้อมอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง มีผลทำให้การยอมรับต่างกัน

คือ วัตถุประสงค์ในการยอมรับของกลุ่มเป้าหมาย เช่น เพื่อต้องการทำลายพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม เป็นต้น

รอกเจอร์ และ ชูเมเกอร์ ได้แบ่งกลุ่มบุคคลเป้าหมายเป็น 5 ประเภท ตามความเร็วในการยอมรับสิ่งใหม่ คือ

1. กลุ่มชอบของใหม่หรือผู้นำการยอมรับ (Innovators) คือ กลุ่มแรกที่ยอมรับของใหม่มีลักษณะส่วนตัว คือ อายุน้อย มีสถานภาพทางสังคมสูง มีการติดต่อใกล้ชิดแหล่งข่าวสาร มีปฏิสัมพันธ์ (Interaction) กับผู้นำการยอมรับคนอื่นๆ มีการติดต่อผู้อื่นอย่างกว้างขวาง มีค่านิยม กล้าได้กล้าเสีย กลุ่มนี้จะมีจำนวนสมาชิกน้อยที่สุด คือ มีประมาณ 2.5% ของจำนวนสมาชิกทั้งหมดภายในระบบสังคม

2. กลุ่มยอมรับตามก่อน (Early adopter) เป็นกลุ่มที่สองที่ยอมรับสิ่งใหม่ มีคุณลักษณะ คือ มีสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคม มีการติดต่อกับผู้นำการเปลี่ยนแปลงในท้องถิ่นมากที่สุด เป็นผู้นำทางความคิดภายในชุมชนที่อาศัยอยู่ ในแต่ละระบบสังคมจะมีกลุ่มยอมรับตามก่อนไม่มากนักประมาณ 13.5% ของจำนวนสมาชิกทั้งหมด

3. กลุ่มยอมรับเร็วส่วนใหญ่ (Early majority) เป็นกลุ่มที่สามที่ยอมรับสิ่งใหม่จะมีสถานภาพทางสังคมและเศรษฐกิจค่อนข้างสูง กว่าคนทั่วไปในชุมชนที่อาศัยอยู่ มีการติดต่อกับผู้นำการเปลี่ยนแปลงและพวกชอบของใหม่ก่อนบุคคลอื่นๆ มากพอสมควร กลุ่มนี้มีประมาณ 34% ของจำนวนสมาชิกทั้งหมด ในระบบสังคม

4. กลุ่มยอมรับช้าส่วนใหญ่ (Late majority) เป็นกลุ่มที่สี่ที่ยอมรับสิ่งใหม่ จะมีสถานภาพทางสังคมและเศรษฐกิจค่อนข้างต่ำ การรับรู้ข่าวสารต่างๆ มักจะมาจากเพื่อนเป็นส่วนใหญ่ มีการใช้ประโยชน์จากสื่อมวลชนน้อยและไม่ค่อยแสดงความเป็นผู้นำทางความคิด มีจำนวนสมาชิกเท่าๆ กับกลุ่มที่สามที่ยอมรับสิ่งใหม่ คือ 34% ของจำนวนสมาชิกทั้งหมด ในระบบสังคม

5. กลุ่มล่าช้า (Laggards) เป็นกลุ่มที่สี่ที่ยอมรับสิ่งใหม่ มักจะเป็นบุคคลที่ยึดมั่นในประเพณีและค่านิยม ตลอดจนความเชื่อแบบเดิม มีสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมต่ำ มีอายุมากและเป็นบุคคลค่อนข้างเก็บตัวแสดงความเป็นผู้นำทางความคิดน้อยมาก พวกนี้จะมีประมาณ 16% ของจำนวนสมาชิกทั้งหมด ในระบบสังคม (ทัศนาวพร พุ่มพวง. 2548 : 38 ; อ้างอิงมาจาก Rogers and Shoemaker. n.d.)

ความรู้ความเข้าใจ

1. ความหมายของความรู้ความเข้าใจ

มีนักวิชาการหลายท่านได้ให้ความหมายของความรู้ความเข้าใจไว้แตกต่างกัน ดังต่อไปนี้

ความรู้ตามพจนานุกรมทางการศึกษาขององค์การคำครุสภา (พรทิพย์ สุขวัฒนาพร. 2548 : 14) ได้ให้ความหมายของความรู้ไว้ว่า ความรู้เป็นข้อเท็จจริง ความจริง กฎเกณฑ์ต่างๆ ที่มนุษย์ได้รวบรวมและสะสมไว้จากประสบการณ์ต่างๆ

ประภาเพ็ญ สุวรรณ (2520 : 25) กล่าวว่า ความรู้เป็นพฤติกรรมขั้นต้นซึ่งผู้เรียนเพียงแต่จำได้โดยการฝึก การเห็น การได้ยิน ความรู้ขั้นนี้ ได้แก่ ความรู้เกี่ยวกับว่า ความรู้เป็นข้อเท็จจริง ความจริงวิธีการแก้ปัญหาที่ได้จากประสบการณ์ที่พบเห็น

2. แหล่งที่มาของความรู้ (พรทิพย์ สุขวัฒนาพร. 2548 : 14 ; อ้างอิงมาจาก Bloom. n.d.) ได้กล่าวว่า แหล่งที่มาของความรู้อาจแบ่งได้เป็น 5 แหล่ง ดังนี้

2.1 ความรู้ที่พระเจ้าเป็นผู้ให้ เป็นความรู้อมตะ เป็นที่เชื่อกันว่าความรู้ประเภทนี้ทำให้คนเป็นนักปราชญ์ได้ ได้แก่ ความรู้ที่ได้จากคำสอนของศาสนาต่างๆ ที่ยอมรับว่าเป็นความจริง เพราะความเชื่อใครจะคัดแปลงแก้ไขไม่ได้

2.2 ความรู้ที่ได้จากความเชี่ยวชาญ เช่น หนังสือพจนานุกรมการวิจัย เป็นต้น

2.3 ความรู้ที่เกิดจากความหยั่งรู้ เป็นความรู้ที่เกิดขึ้นอย่างฉับพลันและรู้ดีกว่ารู้ด้วยตนเองทั้งที่ไม่รู้ว่าจะมาได้อย่างไร รู้แต่ว่าได้ค้นพบสิ่งที่ต้องการค้นหาเป็นความรู้ที่ทดสอบได้ด้วยการพิจารณาเหตุผล

2.4 ความรู้ที่ได้จากการคิดหาเหตุผล เป็นความรู้ที่แสดงถึงความเป็นจริงอยู่ในตนเอง ปัจจัยที่ทำให้การคิดหาเหตุผลไม่ถูกต้อง คือ ความลำเอียง ความสนใจ และความชอบ

2.5 ความรู้ที่ได้จากประสาทสัมผัส ได้แก่ การเห็นและการได้ยิน การได้จับต้องและการสังเกต

3. ระดับของความรู้ แบ่งออกได้ 4 ระดับคือ

3.1 ความรู้ระดับต่ำ ได้แก่ ความรู้อันเกิดจากการเดา หรือภาพลวงตาทางประสาทสัมผัส

3.2 ความรู้ระดับธรรมดา ได้แก่ ความรู้ทางประสาทสัมผัส หรือความเชื่อที่สูงกว่า แต่ยังไม่แน่นอนเพียงขั้นอาจเป็นไปได้

3.3 ระดับสมมติฐาน ได้แก่ ความรู้อันเกิดจากความคิดหรือความเข้าใจ ไม่ได้เกิดจากประสาทสัมผัส เช่น ความรู้ทางคณิตศาสตร์ ความรู้ขั้นสมมติฐาน เพราะเกิดจากคำนิยามและสมมติฐานที่ยังไม่ได้พิสูจน์

3.4 ระดับเหตุผล ได้แก่ ความรู้จากตรรกวิทยาเป็นความรู้ที่ทำให้มองเห็นรูปหรือมโนภาพว่าเป็นเอกภาพ

4. การวัดความรู้ ได้กล่าวว่า ความรู้ คือ ความสามารถทางพุทธิปัญญาซึ่งแบ่งได้หลายระดับ ดังนั้นการวัดความรู้จึงควรวัดความสามารถทุกระดับ เครื่องมือที่ใช้วัดความรู้จะต้องอาศัยแบบทดสอบสัมฤทธิ์ (Achievement Test) ซึ่งเป็นการวัดความสามารถทางปัญญาและทักษะต่างๆ ตลอดจนสมรรถภาพด้านต่างๆ ที่ได้จากการเรียนรู้ในอดีต ยกเว้นการวัดทางด้านร่างกาย การวัดความรู้ใช้เครื่องมือแตกต่างกันตามความสามารถทางสติปัญญา ซึ่งสรุปได้ดังนี้

4.1 พฤติกรรมด้านความรู้ความจำ ความรู้ความจำ หมายถึง พฤติกรรมที่เป็นหลักเบื้องต้นของพฤติกรรมด้านอื่นๆ ซึ่งนอกจากความจำแล้วยังมีการระลึกได้ (Recall) อีกด้วยแต่ไม่จำเป็นจะต้องตีความหมายในเรื่องนั้นๆ

4.2 พฤติกรรมด้านความเข้าใจ หมายถึง พฤติกรรมที่สามารถจับใจความสำคัญของเรื่องราวต่างๆ ได้ ทั้งเป็นรูปธรรมและนามธรรม

4.3 พฤติกรรมด้านการนำไปใช้ หมายถึง พฤติกรรมที่สามารถนำเอาสิ่งที่ประสบมาไปใช้ให้เกิดประโยชน์หรือไปแก้ปัญหาลักษณะต่างๆ ที่เกิดขึ้น

4.4 พฤติกรรมด้านการวิเคราะห์ หมายถึง ความสามารถในการแยกแยะเรื่องราวต่างๆ ออกเป็นส่วนประกอบย่อยหรือเป็นการหาความสำคัญ ความสัมพันธ์ และหลักการหรือทฤษฎีที่เป็นมูลเหตุของเรื่องราวต่างๆ ได้

4.5 พฤติกรรมด้านการสังเคราะห์ หมายถึง ความสามารถในการนำเอาเรื่องราวต่างๆ หรือส่วนประกอบย่อยๆ มาผูกสัมพันธ์เป็นเรื่องเดียวกัน โดยมีการตัดแปลง ริเริ่ม สร้างสรรค์ ทำการปรับปรุงให้ดีขึ้น

4.6 พฤติกรรมด้านการประเมินค่า หมายถึง การวินิจฉัยหรือการตีราคาอย่างมีหลักเกณฑ์เป็นการตัดสินใจว่า สิ่งใดดีหรือไม่ดีอย่างไร โดยใช้หลักเกณฑ์ที่เชื่อถือได้

โดยสรุปอาจกล่าวได้ว่า ความรู้เป็นองค์ประกอบหนึ่งของทัศนคติ บุคคลที่มีความรู้มาก การเปลี่ยนแปลงทัศนคติก็อาจจะเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่เป็นบวกหรือเป็นลบ คือ ถ้าบุคคลรู้หรือเข้าใจในสิ่งหนึ่งก็จะเกิด ทัศนคติต่อ สิ่งนั้น ถ้ามีความรู้ในทางที่ไม่ดีอาจจะมีแนวโน้มจะไม่มีทัศนคติต่อสิ่งนั้นเช่นกัน

การรับรู้

1. ความหมายของการรับรู้ มีนักวิชาการหลายท่านได้ให้ความหมายของการรับรู้ (Perception) เอาไว้ดังนี้

มีด (นกดล มโนงาม. 2548 : 46 ; อ้างอิงมาจาก Meed. n.d.) ให้ความหมายของการรับรู้ว่า กรอบคลุมไปถึงอิทธิพลที่ได้รับจากสังคมด้วย ไม่ได้เกิดจากจิตประสาทส่วนเดียว แต่การรับรู้เกิดจากอิทธิพลทางสังคมหรือสิ่งแวดล้อมของมนุษย์ ซึ่งหมายถึง ระบบสังคมและวัฒนธรรมด้วย

ชาร์คฮูฟท (นกดล มโนงาม. 2548 : 46 ; อ้างอิงมาจาก Carkhuff. n.d.) ให้ความหมายของการรับรู้ว่า หมายถึง การรับรู้สิ่งภายนอกผ่านการรู้สึก (Sensation) โดยเข้ามาทางประสาทสัมผัส แล้วนำมาแปลค่าแสดงเป็นพฤติกรรมออกมาให้รับรู้และเข้าใจ

การ์สัน และ มากูน (นกดล มโนงาม. 2548 : 46 ; อ้างอิงมาจาก Garrison & Magoon. n.d.) กล่าวว่า การรับรู้เป็นกระบวนการที่สมองตีความหรือแปลความหมายที่ได้จากการสัมผัสของประสาทสัมผัสต่างๆ ของร่างกายกับสิ่งแวดล้อมที่เป็นสิ่งเร้า ทำให้ทราบว่าสิ่งเร้าหรือสิ่งแวดล้อมนั้นเป็นอะไร มีความหมายและลักษณะอย่างไร

โยธิน ศันสนียุทธ (2531 : 22) ให้ความหมายของการรับรู้ว่า คือ การรับรู้สิ่งเร้าภายนอกผ่านการรู้สึก โดยเข้ามาทางประสาทสัมผัส แล้วนำมาแปลค่า แสดงเป็นพฤติกรรมออกมาให้เห็นหรือรับรู้และเข้าใจ เพราะในห้องทดลอง สามารถที่จะศึกษาสิ่งเร้าโดยเฉพาะ เป็นการแยกสิ่งเร้าออกจากสภาพภายนอก จากชีวิตจริง

สุวดี มลิทรานกูร (2532 : 32) ให้ความหมายของการรับรู้ว่า คือ การแปลความหรือให้ความหมายกับสิ่งที่บุคคลได้รับโดยผ่านประสาทสัมผัสทั้ง 5 เมื่อเกิดการรับรู้ในตัวบุคคล แล้วจึงนำไปสู่การกระทำต่างๆ ของบุคคลโดยอาศัยความรู้ดั้งเดิมและประสบการณ์เป็นเครื่องช่วย และการรับรู้ที่เกิดขึ้นนี้จะต้องผ่านกระบวนการรับรู้ภายในตัวบุคคลทุกครั้ง

ศิริวรรณ เสรีรัตน์ (2541 : 14) ให้ความหมายของการรับรู้ว่า การรับรู้ (Perception) เป็นกระบวนการซึ่งบุคคลจัดระเบียบและตีความความรู้สึกประทับใจของตนเองเพื่อให้ความหมายเกี่ยวกับสภาพแวดล้อม แต่อย่างไรก็ตาม การรับรู้ของคนๆ หนึ่งสามารถตีความให้แตกต่างจากความ เป็นจริงได้อย่างมาก

ดังนั้นจึงเห็นได้ว่า เมื่อเกิดสิ่งเร้ามากระตุ้นประสาทสัมผัส เราจะมี การแปลความหมายของสัมผัสนั้น และสมองก็จะสั่งการให้มีปฏิกิริยาตอบสนองออกไป ตามปกติแล้วสิ่งเร้าที่เข้ามานั้นมีได้เข้ามาทีละสิ่งแต่จะเข้ามาพร้อมๆ กันหลายประเภทในเวลาเดียวกัน ซึ่งการตอบสนองก็จะไม่

ตอบสนองต่อสิ่งเร้าทุกชนิดที่เข้ามาสู่ประสาทสัมผัส นอกจากนี้การรับรู้ยังหมายถึง การเลือกเฟ้นที่จะรับรู้ในสิ่งเร้าบางชนิดและไม่สนใจถึงเร้าอื่นๆ อีกด้วย การรับรู้จะมีความหมายเพียงใดนั้นย่อมต้องอาศัยปัจจัยหลายๆ อย่าง แต่ที่สำคัญก็คือ การจดจำจากประสบการณ์เดิมของบุคคล กล่าวคือ เมื่อคุณเห็น ได้ยินได้สัมผัสกับสิ่งใดก็ตาม เขาจะเกิดการเปรียบเทียบกับสิ่งที่เคยเรียนรู้มาแต่เดิม ถ้าสิ่งที่มีกระทบใหม่นี้มีลักษณะใกล้เคียงกับสิ่งที่เคยเรียนรู้มาในอดีต เขาก็จะจัดอยู่ในหมู่หรือกลุ่มเดียวกัน ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่า การเรียนรู้จากประสบการณ์ในอดีตมีบทบาทต่อการรับรู้ในปัจจุบันของบุคคลเป็นอย่างมาก

สรุปความหมายของการรับรู้ คือ การสัมผัสที่มีความหมาย เป็นการแปลหรือการตีความแห่งการสัมผัสที่ได้รับออกมาเป็นสิ่งที่มีความหมาย หรือที่รู้จัก เข้าใจ ในการแปลหรือการตีความนี้เป็นอินทรีย์จะต้องใช้ประสบการณ์เดิมหรือความรู้เดิมหรือความชัดเจนที่เคยมีมาแต่หนหลัง

2. องค์ประกอบของการรับรู้ การรับรู้เป็นกระบวนการ ประกอบด้วยหลักสำคัญ

3 ประการ ดังนี้ (จำเนียร ช่วงโชติ. 2526 : 19)

ประการแรก การรับรู้ต้องเกี่ยวข้องกับคุณสมบัติของสิ่งเร้า ซึ่งไปกระตุ้นอวัยวะสัมผัสให้เกิดการทำงานขึ้น และส่งรายละเอียดไปยังประสาทสัมผัส เพื่อส่งต่อไปยังสมอง กระบวนการนี้เรียกว่า การสัมผัส

ประการที่สอง การรับรู้ต้องเกี่ยวข้องกับข้อมูลและรายละเอียดต่างๆ ที่มนุษย์จะได้รับและนำมาประสมกับข้อมูลอื่นๆ กระบวนการนี้เรียกว่า การรับรู้

ประการที่สาม การรับรู้ต้องเกี่ยวข้องกับคุณลักษณะและคุณสมบัติของผู้รับรู้ อันหมายถึง ประสบการณ์เดิม แรงขับ ทักษะ บุคลิกภาพ และอื่นๆ ของผู้รับรู้ เช่น การเอาใจใส่

3. ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการรับรู้ ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการรับรู้ สรุปได้ดังนี้ (ศิริชัย ไตรสารศรี. 2539 : 12)

3.1 คุณสมบัติของผู้รับรู้ บทบาทของคุณสมบัติภายในของผู้รับรู้อมีส่วนในการรับรู้อย่างมากเพราะบอกแนวโน้มว่าจะเกี่ยวข้องกับสถานะที่เป็นจริงของสิ่งเร้าอย่างไร คุณสมบัติเหล่านั้น ได้แก่ ความต้องการ ทักษะ บุคลิกภาพ และการปรับตัวส่วนบุคคล

3.2 การใส่ใจ เกิดจากการมีสิ่งเร้าที่มีลักษณะผ่านเข้ามา ร่างกายเกิดความพร้อมและตอบสนอง เนื่องจากการใส่ใจทำให้คนได้ยินได้เห็นสิ่งนั้นก่อนเสมอ ความใส่ใจอาจเกิดจากสภาพสิ่งภายนอก และภายในที่มีอิทธิพลต่อการรับรู้ของบุคคล

3.3 การเตรียมพร้อมในการรับรู้ ความพร้อมในการรับรู้จะเกิดขึ้นก่อนมีสิ่งเร้ามา

กระตุ้นการเตรียมพร้อมจะช่วยให้บุคคลคาดการณ์ล่วงหน้าในสิ่งที่จะเกิดขึ้น และเตรียมตัวเองอย่างเต็มที่ และแสดงปฏิกิริยาตอบสนองให้เหมาะสมกับสถานการณ์นั้นๆ

3.4 บุคลิกภาพของบุคคล บุคลิกที่สำคัญต่อการรับรู้ทางสังคม ได้แก่ บุคคลที่มีนิสัยชอบทางสังคม (Extrovert) และบุคคลที่ชอบเก็บตัว (Introvert) บุคคลที่มองโลกในแง่ดีย่อมเห็นแต่ส่วนดีหรือวัตถุที่มีลักษณะเป็นสองนัยต่างกัน

สรุปได้ว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการรับรู้ของคนมี 2 ประการ คือ

ประการแรก บทบาทของปัจจัยภายนอก ได้แก่ คุณสมบัติภายในของผู้รับรู้ เช่น ความต้องการของแรงขับ คุณค่า ความสนใจ เป็นต้น

ประการที่สอง บทบาทปัจจัยสังคมภายใน ได้แก่ ความยึดมั่น ความเชื่อถือ คำแนะนำคำสอนที่ได้รับกันต่อๆ มาทั้งหมดนี้มีอิทธิพลที่ทำให้การรับรู้ที่บุคคลมีต่อเรื่องราว เหตุการณ์ ภาวะแวดล้อมต่างๆ มีความแตกต่างกัน

ข้อมูลประชาชนตำบลคลองขามที่ศึกษา

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ มีความมุ่งหมายเพื่อศึกษาและเปรียบเทียบการนำแนวปฏิบัติตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการดำเนินชีวิตของประชาชนตำบลคลองขาม อำเภอขามเฒ่า จังหวัดกาฬสินธุ์ ใน 3 ด้าน ได้แก่ ความพอประมาณ ความมีเหตุมีผล และการมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัวของประชาชนตำบลคลองขาม อำเภอขามเฒ่า จังหวัดกาฬสินธุ์ โดยพิจารณาจาก

1. เพศ มีการนำแนวปฏิบัติตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในชีวิตของประชาชนตำบลคลองขามที่มีเพศต่างกัน ใน 3 ด้าน ได้แก่ ความพอประมาณ ความมีเหตุมีผล และการมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว โดยแบ่งเพศของประชาชนตำบลคลองขามออกเป็น เพศชาย และ เพศหญิง

2. อายุ มีการนำแนวปฏิบัติตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในชีวิตของประชาชนตำบลคลองขามที่มีอายุต่างกัน ใน 3 ด้าน ได้แก่ ความพอประมาณ ความมีเหตุมีผล และการมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว โดยแบ่งอายุของประชาชนตำบลคลองขามที่นับเป็นปีเต็มและหากมีเศษ เกิน 6 เดือนให้นับเป็น 1 ปี แบ่งเป็นช่วงอายุไม่เกิน 35 ปี และมากกว่า 35 ปี

3. ระดับการศึกษา มีการนำแนวปฏิบัติตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ใน ชีวิตของประชาชนตำบลคลองขามที่มีระดับการศึกษาต่างกัน ใน 3 ด้าน ได้แก่ ความพอประมาณ ความมีเหตุมีผล และการมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว โดยแบ่งระดับการศึกษาสูงสุดของประชาชนตำบลคลองขาม ในที่นี้แบ่งเป็น ไม่เกินประถมศึกษา และสูงกว่าประถมศึกษา

4. หนี้สิน มีการนำแนวปฏิบัติตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในชีวิตของประชาชนตำบลคลองขามที่มีหนี้สินต่างกัน ใน 3 ด้าน ได้แก่ ความพอประมาณ ความมีเหตุมีผล และการมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว โดยแบ่งจำนวนเงินที่ประชาชนตำบลคลองขามเป็นหนี้อยู่ในปัจจุบัน ได้แก่ หนี้ธนาคาร และหนี้อื่นๆ แบ่งเป็นไม่เกิน 50,000 บาท และมากกว่า 50,000 บาท

บริบทองค์การบริหารส่วนตำบลคลองขาม

1. ประวัติองค์การบริหารส่วนตำบลคลองขาม

พ.ศ. 2539 สภาดำบลคลองขามได้ยกฐานะเป็นองค์การบริหารส่วนตำบลคลองขาม โดยมี นายสิงห์ ภูชะหาร (กำนัน) เป็นประธานกรรมการบริหาร โดยตำแหน่ง และได้หมดวาระใน พ.ศ.2543

พ.ศ.2543 นางชมเชย จำปารัตน์ เป็นนายกองค์การบริหารส่วนตำบลคลองขาม

พ.ศ.2548 นายวิทยา บุญตาโลก เป็นนายกองค์การบริหารส่วนตำบลคลองขาม

พ.ศ.2551 นายทองคำ ศุภอุคร เป็นนายกองค์การบริหารส่วนตำบล และ

ส.ต.ท.ชาติ ศรีภพ เป็นปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล

สถานที่ตั้งองค์การบริหารส่วนตำบลคลองขาม ตั้งที่ทางเข้าหมู่บ้าน บ้านโลกสี่ หมู่ 18 ตำบลคลองขาม อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์

2. สภาพทั่วไปของตำบลคลองขาม

2.1 สภาพทั่วไป

ที่ตั้งและอาณาเขต

องค์การบริหารส่วนตำบลคลองขาม ตั้งอยู่ทางทิศตะวันตกของอำเภอยางตลาด อยู่ห่างจากตัวอำเภอยางตลาดระยะทาง 7 กิโลเมตร และห่างจากตัวจังหวัดกาฬสินธุ์ ประมาณ 35 กิโลเมตร

เนื้อที่

องค์การบริหารส่วนตำบลคลองขาม มีเนื้อที่ทั้งสิ้น 74 ตารางกิโลเมตร หรือ 23,125 ไร่

ภูมิประเทศ

องค์การบริหารส่วนตำบลคลองขาม มีภูมิประเทศเป็นที่ลุ่มสลับกับที่ดอน พื้นที่มีลำห้วยไหลผ่านหลายสาย ส่วนมากอยู่ในเขตชลประทาน ส่วนที่ดอนเป็นพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติคงระเนงเหมาะกับการปลูกพืชไร่ โดยมีอาณาเขตติดต่อกับพื้นที่ ดังนี้

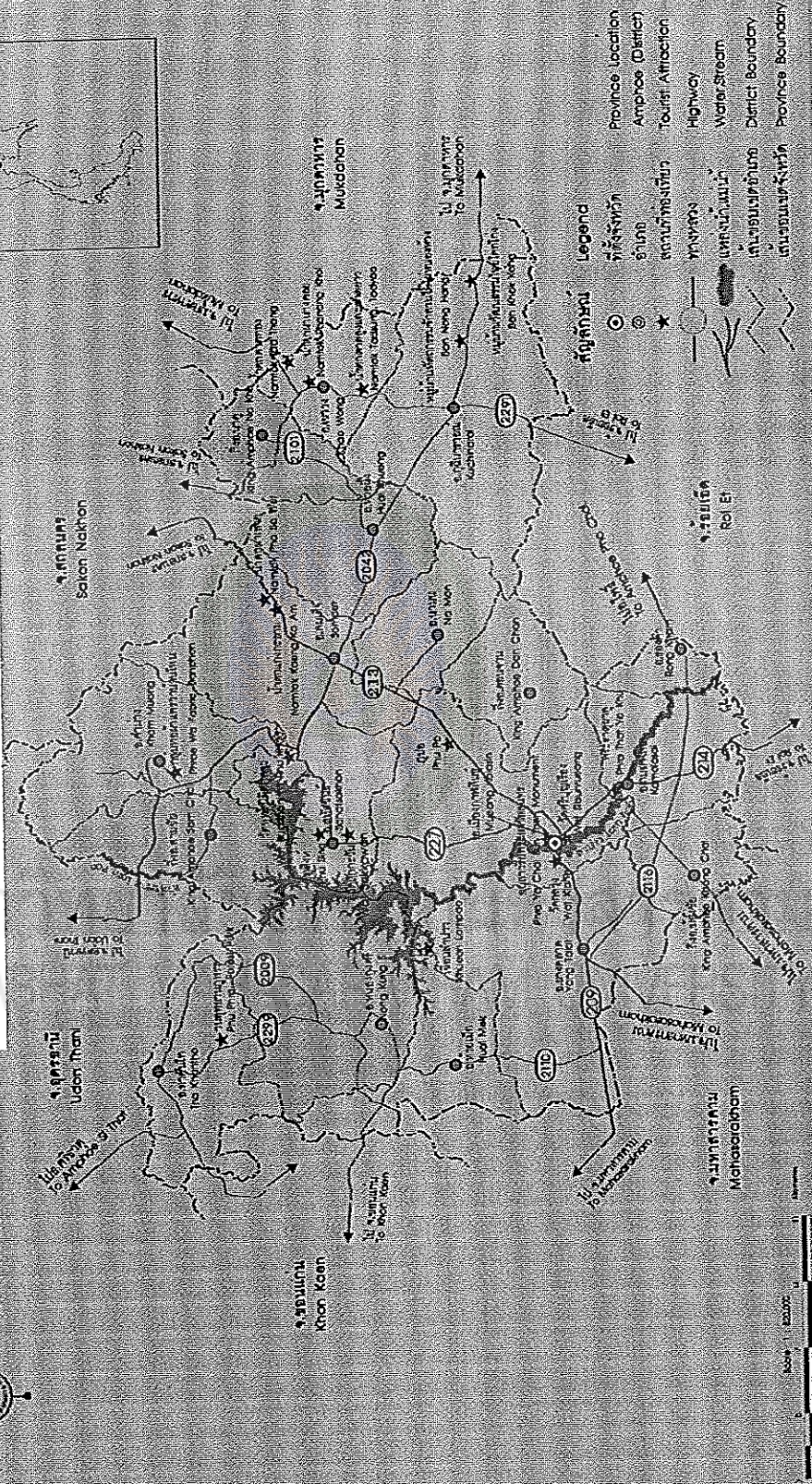
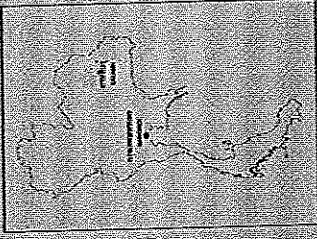
ทิศเหนือ	ติดกับพื้นที่ตำบลพระนอน และตำบลเว่อ
ทิศตะวันออก	ติดกับพื้นที่ตำบลบัวบาน และตำบลคอนสมบูรณ์
ทิศใต้	ติดกับพื้นที่ตำบลยางตลาด
ทิศตะวันตก	ติดกับพื้นที่ตำบลหัวนาคำ ตำบลโนนสูง และตำบลอีค้อ

ตำบลคลองขาม แบ่งการปกครองออกเป็น 19 หมู่บ้าน โดยมีประชากรรวมทั้งสิ้น 14,210 คน ประชากรชาย 7,015 คน หญิง 7,195 คน การประกอบอาชีพของประชากรในตำบลคลองขามส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทำนา และการเกษตรกรรม ซึ่งมีจำนวนมากกว่าร้อยละ 95 ของครัวเรือน ในตำบลคลองขาม รายได้หลักของประชาชนตำบลคลองขามได้มาจากการเพาะปลูก ได้แก่ ปลูกข้าว ปลูกมันสำปะหลัง โดยอาศัยน้ำจากธรรมชาติและคลองชลประทานจากเขื่อนลำปาว

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

แผนที่จังหวัดกาฬสินธุ์ KALASIN MAP

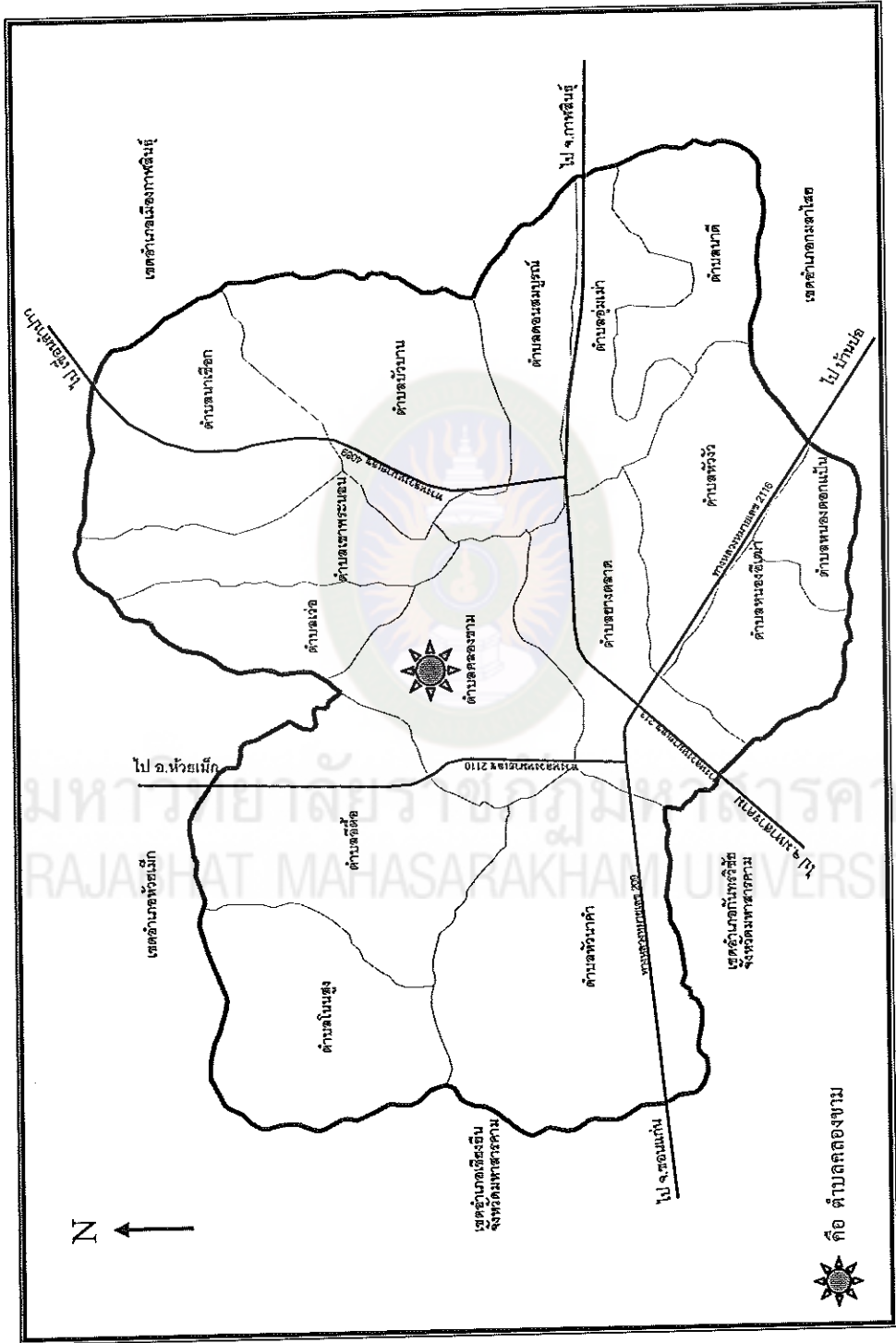
สัญลักษณ์

- ที่ตั้งจังหวัด (Province Location)
- อำเภอ (District)
- สถานที่ท่องเที่ยว (Tourist Attraction)
- ทางหลวง (Highway)
- น้ำ (Water)
- เขตตำบล (District Boundary)
- เขตจังหวัด (Province Boundary)

ภาพประกอบ 3 แผนที่จังหวัดกาฬสินธุ์

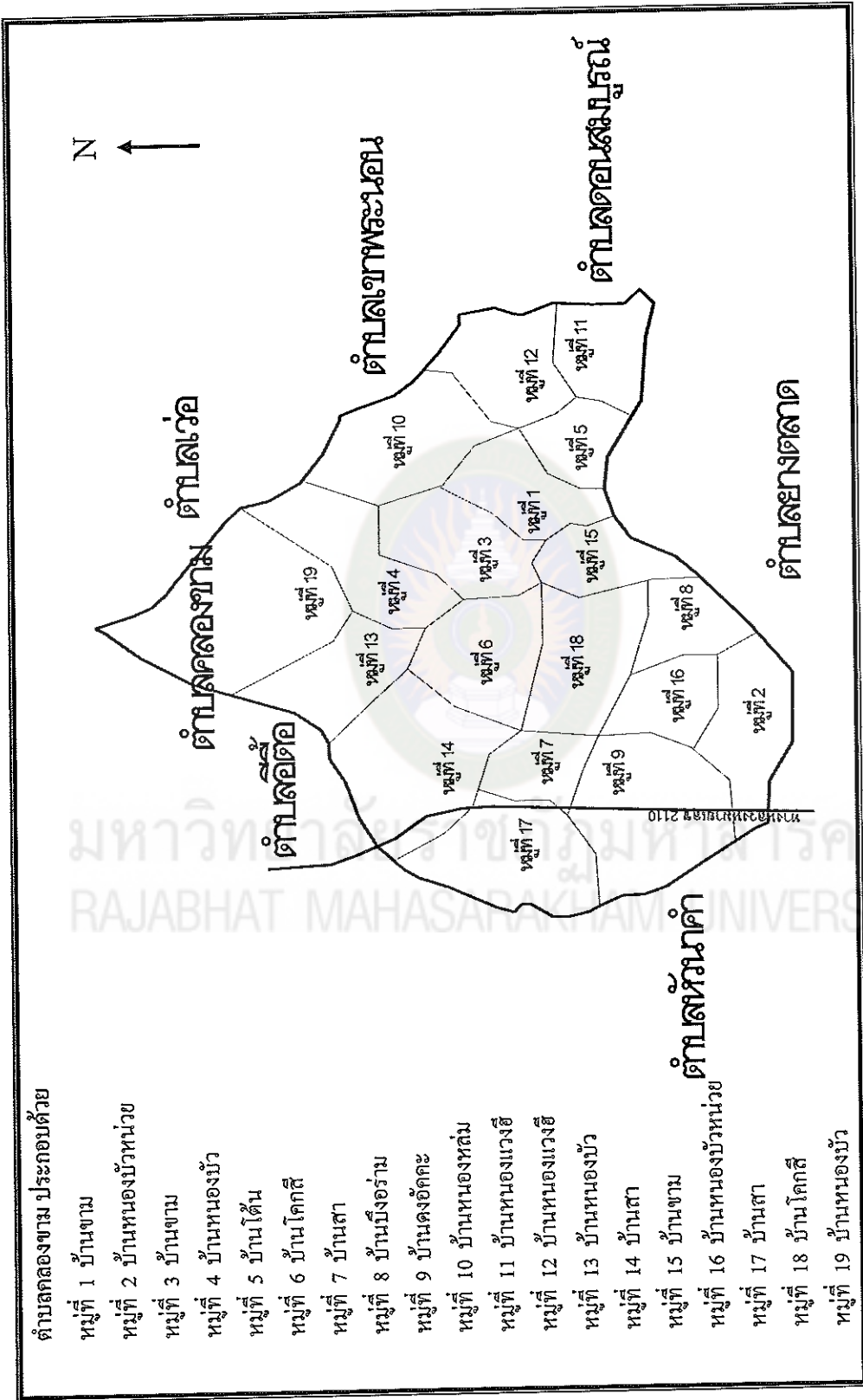
ที่มา : http://www.livekalasin.com/index.php?option=com_content&task=view&id=32&Itemid=45

ภาพประกอบ 4 แผนที่อำเภอของตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์

ที่มา : ดัดแปลงจาก แผนที่จังหวัดกาฬสินธุ์

ก๊อ ตำบลคลองขาม

ภาพประกอบ 5 แผนที่ตำบลคลองขาม อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์

ที่มา : ดัดแปลงจาก แผนที่จังหวัดกาฬสินธุ์

2.2 สภาพทางสังคม

การศึกษา

- โรงเรียนประถมศึกษา	1 แห่ง
- โรงเรียนประถมศึกษาชายโอกาส	7 แห่ง
- โรงเรียนมัธยมศึกษา	1 แห่ง
- ศูนย์การเรียน	1 แห่ง
- ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก	8 แห่ง
- ที่อ่านหนังสือพิมพ์ประจำหมู่บ้าน	ทุกหมู่บ้าน

สถาบันและองค์กรทางศาสนา

- วัด / สำนักสงฆ์	11 แห่ง
- โบสถ์	1 แห่ง

สาธารณสุข

- สถานีอนามัย	2 แห่ง
- ศูนย์สาธารณสุขประจำหมู่บ้าน	19 แห่ง
- อัตราการมีและการใช้ส้วมราดน้ำ	ร้อยละ 100

ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน

- มีสมาชิกแจ้งข่าวอาชญากรรมในตำบล ทุกหมู่บ้าน
- มีอาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน จำนวน 234 คน

2.3 สภาพทางเศรษฐกิจ

อาชีพ

- ด้านการเกษตร พื้นที่ส่วนใหญ่ของ อปต.คลองขาม เป็นพื้นที่เพาะปลูกพืชที่ประชาชนนิยมปลูก คือ ข้าวนาปี

- ด้านปศุสัตว์ ประชาชนนิยมเลี้ยง โค เป็ด ไก่ ปลา และกุ้ง

หน่วยงานธุรกิจในเขตองค์การบริหารส่วนตำบล

- โรงสี	19	แห่ง
- ปิ๊มน้ำมัน	1	แห่ง
- โรงงานอุตสาหกรรม	1	แห่ง
- ร้านค้า	105	แห่ง
- ร้านซ่อม	19	แห่ง

3. วิสัยทัศน์ขององค์การบริหารส่วนตำบลคลองขาม

“เศรษฐกิจแบบพอเพียง การเมืองยุคใหม่ ใส่ใจให้บริการ บริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี ทุกชีวิที่มีสุข ประยุกต์วัฒนธรรมและสังคม”

4. จุดเด่นของพื้นที่

องค์การบริหารส่วนตำบลคลองขามมีพื้นที่ส่วนมากใช้ในการทำนาและบางส่วนใช้สำหรับการทำไร่ ทำสวน ซึ่งพื้นที่บางส่วนที่ทำนาอยู่นอกเขตชลประทาน พื้นที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลคลองขาม บางส่วนเป็นพื้นที่ที่มีลุ่มมีห้วย หนอง คลอง บึง ทุกหมู่บ้าน แต่บางแห่งอาจไม่สามารถใช้ทรัพยากรเหล่านั้นได้ตลอดทั้งปี สภาพของชุมชนเป็นชุมชนที่อาศัยเป็นหมู่บ้าน มีชุมชนพื้นเมืองอาศัยอยู่เรียกว่า “เผ่าฮ้อ” มีประเพณีวัฒนธรรมที่แตกต่างจากชุมชนอื่น เป็นวัฒนธรรมประเพณีที่เหนียวแน่น โดยส่วนใหญ่จะมีรายได้เสริมจากการทอดผ้าพื้นเมืองซึ่งเป็นอาชีพที่จัดตั้งเป็นกลุ่มแม่บ้าน

5. การบริการพื้นฐาน

5.1 การคมนาคม

- 5.1.1 มีทางหลวงแผ่นดินผ่านสาย 209 จังหวัดกาฬสินธุ์ – ขอนแก่น มีรถโดยสารขนาดใหญ่ผ่านตลอดสายอำเภอขามเฒ่า – ขอนแก่น
- 5.1.2 มีทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 2110 โดยมีรถโดยสารขนาดใหญ่ผ่านตลอดสายอำเภอขามเฒ่า – อำเภอห้วยเม็ก
- 5.1.3 มีถนนลาดยางของ รพช. ผ่านหมู่บ้านเชื่อมติดกันระยะทาง 11.5 กิโลเมตร
- 5.1.4 มีถนนลูกรังเชื่อมระหว่างหมู่บ้านไปมาสะดวก
- 5.1.5 มีถนนคอนกรีตเสริมเหล็ก และถนนลูกรังในหมู่บ้านทุกหมู่บ้าน

5.2 การโทรคมนาคม

5.2.1 โทรศัพท์สาธารณะ

5.3 แหล่งน้ำธรรมชาติ

5.3.1 ลำห้วย 3 แห่ง

5.3.2 บึง/หนอง 27 แห่ง

5.3.3 อ่างเก็บน้ำ 2 แห่ง

6. นโยบายการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลคลองขาม พ.ศ. 2549-2552

- 6.1 นโยบายจัดสรรงบประมาณ ซึ่รอดูดตัวม เพื่อให้บริการประชาชนอย่างทั่วถึง
- 6.2 นโยบายจัดสรรงบประมาณสนับสนุนกลุ่มเกษตรกร ทำนา-ทำไร่ หมู่บ้านละ 200,000 บาท โดยให้เกษตรกรบริหารงานกันเอง
- 6.3 นโยบายจัดสรรงบประมาณเพื่อเป็นเบี้ยยังชีพ แก่ ผู้พิการ สตรี เด็ก ผู้สูงอายุ ผู้ด้อยโอกาสทางสังคม และผู้ป่วยติดเชื้เอชไอวี (HIV)
- 6.4 นโยบายพัฒนาระบบไฟฟ้า เช่น ขยายเขตไฟฟ้าภายในหมู่บ้าน ขยายเขตไฟฟ้าเพื่อการเกษตรสู่วไร่-นา ขยายเขตไฟฟ้าส่องสว่างสาธารณะ
- 6.5 นโยบายส่งเสริมและอนุรักษ์ขนบธรรมเนียมประเพณี เช่น ประเพณีบุญบั้งไฟ ลอยกระทง สงกรานต์
- 6.6 นโยบายส่งเสริมด้านกีฬา จัดให้มีการแข่งขันกีฬาระดับหมู่บ้าน ตำบล และส่งเสริมแข่งขันในระดับอำเภอและจังหวัด
- 6.7 นโยบายให้มีการประชุมผู้นำตัวแทนจากโรงเรียน ผู้นำจากแต่ละหมู่บ้าน และองค์กรอื่นๆ เพื่อทราบถึงปัญหาและวิธีการแก้ไขร่วมกัน
- 6.8 นโยบายการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน เช่น ถนนลาดยาง ถนนคอนกรีตเสริมเหล็กพร้อมท่อระบายน้ำ ถนนลูกรัง ถนนเพื่อการเกษตร
- 6.9 นโยบายปรับปรุงภูมิทัศน์ และปรับปรุงที่สาธารณะหนองคู เพื่อจัดทำเป็นตลาดการค้าชุมชน สถานที่พักผ่อนหย่อนใจและแหล่งท่องเที่ยว
- 6.10 นโยบายด้านสาธารณสุข เช่น รมรงค์ป้องกันโรคระบาด กำจัดมูลฝอยส่งเสริมกิจกรรมเพื่อสุขภาพ
- 6.11 จัดตั้งอาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน (อปพร.) ประจำหมู่บ้านทุกหมู่บ้าน
- 6.12 นโยบายด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เช่น กำจัดขยะมูลฝอยและสิ่งปฏิกูล สนับสนุนการปลูกต้นไม้
- 6.13 นโยบายส่งเสริมสนับสนุนศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีเกษตรประจำตำบล
- 6.14 นโยบายการศึกษา เช่น สนับสนุนทุนการศึกษา อุปกรณ์การเรียนการสอน
- 6.15 นโยบายส่งเสริมสนับสนุนการทำนุบำรุงศาสนา เช่น การจัดฝึกอบรมพัฒนาจิตใจ การบวชสามเณรในภาคฤดูร้อน สนับสนุนกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา
- 6.16 นโยบายพัฒนาแหล่งน้ำเพื่อการเกษตร โดยการขุดลอกห้วยสาธารณะ ก่อสร้างฝายน้ำล้น การป้องกันการบุกรุกป่าสงวน สร้างคลองส่งน้ำ จัดหาน้ำดื่มน้ำใช้ที่สะอาด

6.17 นโยบายการพัฒนาด้านเศรษฐกิจ เช่น การส่งเสริมอาชีพแก่ประชาชน การฝึกอาชีพ การอบรมทัศนศึกษาดูงานของกลุ่มอาชีพ

6.18 นโยบายส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร เช่น การปลูกผักปลอดสารพิษ การสนับสนุนการพัฒนาพันธุ์ข้าว การซื้อพันธุ์สัตว์น้ำมาปล่อย การอนุรักษ์ไถ่ฟื้นเมือง

6.19 จัดสรรงบประมาณ ซื้อเดินที่ให้หมู่บ้านหมู่บ้านละ 1 หลัง เพื่อสนับสนุนกิจกรรมชุมชน

6.20 โครงการจัดสรรงบประมาณตั้งโรงงานผลิตอิฐบล็อก เพื่อจำหน่ายในราคาถูก

6.21 นโยบายการบริหารงาน เพิ่มบุคลากร ฝึกอบรมความรู้ ขยายอาคารสำนักงาน

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ทรงชัย ตียนานท์ (2541 : 72-85) ได้ศึกษาการดำเนินชีวิตตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงของประชาชนในเขตอำเภอห่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์ พบว่า ร้อยละ 92.0 ของเกษตรกรที่กู้ยืมเงินในวงเงินไม่เกิน 40,000 บาทของธนาคารกสิกรไทย สาขาห่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์ เห็นว่าชุมชนที่ทำการเกษตรแบบเศรษฐกิจพอเพียงจะทำให้เกิดความพึงพอใจในชีวิตได้ ร้อยละ 98.6 เห็นว่าความรู้ความสามัคคีของประชาชนในชุมชนทำให้ชุมชนเข้มแข็ง สามารถพึ่งตนเองได้ และในด้านสุขภาพอนามัย พบว่า ร้อยละ 90.4 เห็นการบริโภคอาหารที่ปราศจากสารเคมีต่างๆ มีผลให้ประชาชนมีสุขภาพที่ดี

สมหมาย สาตทรัพย์ (2542 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาความเข้มแข็งของชุมชนตามแนวทางพัฒนาเศรษฐกิจแบบพอเพียงของชาวพุทธ : ศึกษากรณี ชุมชนศรีอโศก อำเภอกันทรลักษ์ จังหวัดศรีสะเกษ ผลการศึกษาพบว่า ชุมชนศรีอโศกมีระดับความเข้มแข็งของชุมชนอยู่ในระดับสูง โดยมีความเข้มแข็งทางด้านปัจจัยเศรษฐกิจชุมชนในระดับสูง ปัจจัยด้านการศึกษาเรียนรู้มีความเข้มแข็งในระดับสูง และปัจจัยด้านศาสนาวัฒนธรรมมีความเข้มแข็งในระดับสูงเช่นกัน นอกจากนี้ยังพบว่า ความเข้มแข็งของชุมชนทั้ง 3 ปัจจัยที่ศึกษามีความสัมพันธ์กันทั้ง 3 ปัจจัยเมื่อทดสอบโดยใช้สถิติสหสัมพันธ์ ผลการทดสอบพบว่า ปัจจัยด้านเศรษฐกิจชุมชนสัมพันธ์กับปัจจัยด้านการศึกษาเรียนรู้ในระดับสูง ปัจจัยด้านการศึกษาเรียนรู้สัมพันธ์กับปัจจัยด้านศาสนาวัฒนธรรมในระดับปานกลาง ปัจจัยด้านเศรษฐกิจชุมชนสัมพันธ์กับปัจจัยด้านศาสนาวัฒนธรรมในระดับปานกลางและปัจจัยความเข้มแข็งด้านเศรษฐกิจชุมชน ด้านการศึกษาเรียนรู้ และด้านศาสนาวัฒนธรรมสัมพันธ์กับความเข้มแข็งของชุมชนศรีอโศกทุกปัจจัยในระดับสูง

สยาม บุญสม (2542 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินงานตามนโยบายเศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเอง อำเภอศรีประจันต์ จังหวัดสุพรรณบุรี

ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีส่วนร่วมในการดำเนินงานตามนโยบายเศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเอง ในภาพรวมอยู่ในระดับกลาง ทั้งนี้ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการร่วมคิดหาแนวทางดำเนินงาน ด้านการร่วมตัดสินใจ ด้านการเข้าร่วมดำเนินงาน และด้านการได้รับประโยชน์จากการดำเนินงาน อยู่ในระดับปานกลาง สำหรับผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานตามนโยบายเศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเอง ได้แก่ รายได้ สถานภาพทางสังคม และความเชื่อต่อศรัทธาในนโยบายเศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเอง ส่วนปัจจัยที่ไม่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานตามนโยบายเศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเอง ได้แก่ เพศ อายุ การศึกษา สถานภาพสมรส อาชีพ และประสบการณ์ในการดำเนินงานโครงการของรัฐ

อนุพงษ์ วาวงศ์มูล (2542 : 69-102) ได้ศึกษาการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชาวชนบทในภาวะวิกฤตเศรษฐกิจตามแนวพระราชดำริใหม่ ศึกษาเฉพาะกรณีสำนักงานเร่งรัดพัฒนาชนบท ผลการศึกษาพบว่า โครงการส่งเสริมการใช้น้ำตามทฤษฎีใหม่สามารถสนองแนวพระราชดำริทฤษฎีใหม่ได้ ทั้งในขั้นมือโยมมีกิน เพิ่มรายได้ และลดรายจ่าย ทำให้คุณภาพชีวิตชาวชนบทเกิดการเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้น โดยด้านเศรษฐกิจ พบว่า ครัวเรือนของสมาชิกในจังหวัดเชียงราย และจังหวัดแพร่มีรายได้อันเป็นผลมาจากการดำเนินกิจกรรมเกษตรแบบผสมผสานสูงกว่า 99,732 บาทต่อปี ซึ่งเป็นรายได้โดยเฉลี่ยของครัวเรือนเกษตรกรในชนบท ด้านลดรายจ่ายในครัวเรือนพบว่าสมาชิกได้รับบริโภคผลผลิตที่เกิดขึ้นคิดเป็นมูลค่าปีละ 26,958 บาท และ 36,107 บาท ตามลำดับ และด้านสังคม พบว่า ได้สร้างความเข้มแข็งให้เกิดขึ้นแก่ องค์กรชุมชนที่จัดตั้งขึ้นทั้ง 3 จังหวัด คือ เชียงราย แพร่ และศรีสะเกษ

เชียรธิดา เหมพิพัฒน์ (2546 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาความคิดเห็นของนักศึกษาของสถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ ต่อปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ผลการศึกษาพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีความเห็นด้วยต่อปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาทั้ง 6 ด้าน พบว่าในระดับความเห็นค่อนข้างสูง คือ ด้านการนำไปประยุกต์ในระดับความคิดเห็นปานกลาง คือ ด้านการนำมาใช้ประโยชน์ด้านอธิบายปรากฏการณ์ ด้านการขยายขององค์ความรู้ ด้านความเข้าใจในเนื้อหาสาระ และด้านการรับรู้ในเนื้อหาสาระ ปัจจัยที่มีผลต่อความคิดเห็นของนักศึกษาศาสนาบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ต่อปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ได้แก่ คณะที่ศึกษาและสาขาที่จบปริญญาตรี ส่วนปัจจัยที่ไม่มีผลกับความคิดเห็นของนักศึกษาศาสนาบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ต่อปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ได้แก่ ชั้นปีที่ศึกษา ผลการศึกษา อาชีพ และการได้รับข่าวสารเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

พลฤทธิ์ สุวรรณเมธา (2546 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาพุทธจริยธรรมเพื่อเสริมสร้างพื้นฐานการดำเนินชีวิตตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง กรณีศึกษากลุ่มเกษตรกรโครงการ “เกษตรทฤษฎีใหม่”

จังหวัดชลบุรี ผลการศึกษาพบว่า เกษตรกรมีความพึงพอใจกับสภาพความเป็นอยู่และการดำเนินชีวิตในปัจจุบัน โดยเกษตรกรให้ความสำคัญต่อการรู้จักใช้สติปัญญาปรับปรุงความรู้ที่ได้รับการถ่ายทอดมาว่า เป็นปัจจัยสำคัญที่สุดที่จะช่วยให้ประสบความสำเร็จในการดำเนินชีวิตตามแนวทาง “เกษตรทฤษฎีใหม่” นอกจากนี้ยังพบว่า การมีพุทธจริยธรรมด้านความซื่อสัตย์สุจริตทั้งในการดำเนินชีวิตประจำวันและการประกอบอาชีพ และการมีพุทธจริยธรรมด้านความขยันหมั่นเพียรในการทำงาน ถือเป็นหลักธรรมสำคัญ ที่เกษตรกรเชื่อว่า จะช่วยให้สามารถดำเนินชีวิตที่ประสบความสำเร็จตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงได้

ทศมนพร พุทธจันทร์ (2547 : 51) ได้ศึกษาความคิดเห็นในการดำเนินชีวิตตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง กรณีศึกษา จังหวัดราชบุรี พบว่า ข้าราชการจังหวัดราชบุรีมีความคิดเห็นในการดำเนินชีวิตตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง ด้านการรับรู้เนื้อหาสาระ โดยภาพรวมอยู่ในระดับค่อนข้างมาก คือ ทราบเนื้อหาสาระของเศรษฐกิจพอเพียง รับรู้ถึงความหมายของเศรษฐกิจพอเพียงแต่ที่น่าสนใจ คือ ด้านเนื้อหาสาระของแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงยังอยู่ในระดับค่อนข้างมากเป็นส่วนใหญ่เกือบทุกข้อ ซึ่งมีหลายประเด็นควรอยู่ในระดับมาก สำหรับด้านการนำมาใช้ประโยชน์ โดยภาพรวมอยู่ระดับค่อนข้างมาก และด้านการนำไปประยุกต์ใช้ โดยภาพรวมอยู่ระดับค่อนข้างมาก นอกจากนี้ พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อความคิดเห็นของข้าราชการจังหวัดราชบุรีในการดำเนินชีวิตตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง คือ ปัจจัยด้านอายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา รายได้ ส่วนปัจจัยที่ไม่มีผลต่อความคิดเห็นของข้าราชการจังหวัดราชบุรีในการดำเนินชีวิตตาม แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง คือ ปัจจัยด้านเพศ การดำรงตำแหน่ง อายุการรับราชการ และการได้รับข้อมูลข่าวสาร

ศศิพรรณ บัวทรัพย์ (2547 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาความคิดเห็นของนักศึกษามหาวิทยาลัยรามคำแหงต่อปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ผลการศึกษาพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีความเห็นด้วยต่อปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการรับรู้ในเนื้อหาสาระ ด้านความเข้าใจในเนื้อหาสาระ ด้านการปฏิบัติหรือการประยุกต์ใช้ และด้านการเผยแพร่ อยู่ในระดับมากทั้ง 4 ด้าน และปัจจัยที่มีผลต่อความคิดเห็นของนักศึกษามหาวิทยาลัยรามคำแหงต่อปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ได้แก่ เพศ คณะที่ศึกษา และการรับรู้จากครอบครัว ส่วนปัจจัยที่ไม่มีผลต่อความคิดเห็นของนักศึกษามหาวิทยาลัยรามคำแหงต่อปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ได้แก่ ชั้นปีที่ศึกษา สาขาที่จบก่อนเข้าศึกษา ภูมิภาคเนา การรับรู้จากสื่อมวลชนและการรับรู้จากเพื่อนหรือผู้นำกลุ่ม

สายน้ำผึ้ง รัตนงาม (2547 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาความคิดเห็นในการดำเนินชีวิต ตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง กรณีศึกษาสมาชิกเสถียรธรรมสถาน ผลการศึกษาพบว่า สมาชิกเสถียร

ธรรมสถาน ส่วนใหญ่เห็นด้วยในการดำเนินชีวิตตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงอยู่ในระดับค่อนข้างมาก (ร้อยละ 74.8) รองลงมาคือ เห็นด้วยในระดับมาก (ร้อยละ 16.8) และเห็นด้วยในระดับค่อนข้างน้อย (ร้อยละ 8.4) ตามลำดับ ทั้งนี้ เมื่อพิจารณารายละเอียดของข้อมูลเป็นรายด้านทั้ง 3 ด้าน ระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับค่อนข้างมาก ซึ่งนำมาเรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้ คือ ด้านการรับรู้ ด้านการนำมาใช้ประโยชน์ และด้านการนำไปประยุกต์ใช้ ซึ่งมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.78, 3.06 และ 3.17 ตามลำดับ นอกจากนี้ พบว่า ปัจจัยที่มีผลกับความคิดเห็นของสมาชิกเสถียรธรรมสถานในการดำเนินชีวิตตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง คือ รายได้ ส่วนปัจจัยที่ไม่มีผลกับความคิดเห็นของสมาชิกเสถียรธรรมสถานในการดำเนินชีวิตตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง คือ เพศ อายุ สถานภาพสมรส การศึกษา อาชีพ และการได้รับข่าวสารข้อมูล

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY